ТАХАН — КОТАЛОН ДИ

Массо а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газета арадуьйлу 1923 шера дениз • ЕРА, 9 май, 1974 шу. • № 90 ([illegible]) • Мах 2 кап.

КПСС ЦК ВIАШАГIКХЕТАР

6 мае КПСС ЦК вIашагIкхийтар КПСС ЦК Генеральни секретарь нов. Л. И. Брежнев, КПСС ЦК Политбюро член, КПСС ЦК секретарь нов. М. А. Суслов, КПСС ЦК Политбюро членалла кандидат, КПСС ЦК секретарь нов. Б. Н. Пономарев, КПСС ЦК член нов. М. В. Зимянин юкъе вола КПСС делегаци США КП Генеральни секретарь нов. Г. Холл, США КП къамин Председатель нов. Г. Уинстон, США КП ЦК Политкомитета членаш нн. Дж. Джексон, Д. Рубина, Х. Уинтер юкъе бола США Компарте делегаци.

КПСС делегаце КПСС XXIV съезде решенеш кхочушъяра тIаберзабаь, лерригIа чакхбовхача балхах лаьцна дийцар, кхоалгIа пятилетка чакхъяккхара, коммунизм хьалъяра керла декхараш кхочушдеш, халкъийн машар, паргIато, къаьмийн маьогте лораяра тIебаьзабаь СССР политикальни юкъ хьахьоккхаш йола, съезде кхечира машаре — Программа чакхъяккхаро гIуллакх доккхачу доккхийча толамашта кхаьчна уьйла тIа а йохийташ.

США КП делегаце шийн вагIонгехьара хоам бир американски коммунисташа чакхдовлача гIуллакхий хьакъехь. США болхлой классан беррига къахьегамхойн хилара хьашташ бахьан долаш, бокъонна цхьаберра бокъонаш Iалашъян дукха, расизмана духьала, демократин социальни прогресси бахьан долаш доаттабеча къовсамна хьакъехь.

КПСС-ен США КП-ен викалаша раьза хилла белгалдаьккхар, кхоьжам кIаьлдавгиха леста тенденци бIарчча хьайлача дерригача дуьнен тIа гIуллакхаш дегIаахара даьккъе хIана тIехйола оагIув хилар. Дуьнен халкъашта юкъерча гIуллакхий практике тIа-тIа шерагIа чIоагIлуш йоагIа тайп-тайпар, социальни строеш йола пачхьалкхенаш машаре яхара принцип. Цар белгалдаьккхар, кхоьжам кIаьлдаро халкъий машаре кхерамалеи чIоагIъяра, цар паргIатон уж кхычарех тийша хIама ховш хуьлге Iаламдара аьтто бола хьалаш хулийташ хилар.

США КП делегаце хьахийнадир, СССР-ен США-нен юкъерча гIуллакхашка укх тIехьарча шин шера цу шин мехка халкъий хьаштаьш, меттел, дуьнен тIарча дерригача халкъий хьаштаьшта а беркат доаллаш хинна лостам ше хьалломцаш хилар, хIанз, аьлча кхоьжам кIаьлбара гIуллакхе доархIаме фактор я из. США КП викалша лIаькха а белгалдаьккхар, 1973 ш. КПСС ЦК Генеральни секретарь нов. Л. И. Брежнев США вахара дуьнен халкъашта юкъерча деррига хьал тоадара Iалашонте боккхача доархIаме хинна хилар. Цар хьахийнадир, советско-американски гIуллакхаш машаре яхара принцип лараш тIа лерттIа дегIаккхуьлара, СССР-ех США-нех юкъе вIашагIа тIойле йолча тайпара цхьаьа лелаьу гIуллакхаш чIоагIлара дика лард йоллаш доле советско — американски пачхьалкхенашта керте латта[illegible]

ваш вIашагIбетталуьйга шоаш дизза хьалломцаш хилар.

КПСС делегаце шийн вагIонгехьара белгалдаьккхар, советско-американски гIуллакхаш дIахо тоадара, из процесс хийцалуш юха ластаргйоацаш яра тIаберзабаь КПСС-а кхиаь деррига советски халкъо къовбаьбеш хилар, хIана аьлча цунах лоархI цо массене юкъара машаре халкъий кхерамалеи чIоагIъяра бода кхиаь.

Шиннена партегIа делегацеш цхьатарра раьза хиина белгалдаьккхар цу нахьъегIа дIахо ахьаьза дарг ца хилар, советско-американски переговораш йолча хана машар чIоагIбеш гIуллакхна керда позитивни толамаш бахар лоархIаме хилар.

Шиннена а парте викалаша бекке бир кхоьжам кIаьлдбара процесс масс тайпара бахьаньаш а доахаш юхасоце, советско-американски гIуллакхаш дIахо тоадара новкъарле е гIертаьш бола кхочакжи кIаьлдбара духьала бераш «шийлача тIема» тIехье латтараш. Американски коммунисташа белгалдаьккхар, США-ерча цу реакционнергIа долча шийн гIуллакхаша эгара хьалха США халкъий къамон хьаьштаьшта зе деш хилар.

КПСС-ен США КП-ен викалаш шоайла дIа-юха дагабаьлар дуьнен халкъашта юкъерча коммунистически болаьмерча хьалах шоашта хетарг, цар цIаьнка а бакъдир марксизм харцехьа мел йоалараьшта духьала, коммунистически къамий-кортамукъалеш болам гуччахьара мовстагIа а хинна дIаьттачен кхоьжам кIаьлбара эгара реакционнергIа долча низашца цхьана духьалъяьначен маоизмана духьала эгара ховдамболашагIча тайпара къовсам доаттабанза барг ца хилар. Цар белгалбаьккхар, дуьнен халкъашта юкъера коммунистически болхлойн партей совещанеш дуьнен коммунистически болхлойн боламашхьоагIош кхотабалара марксизма-ленинизман пролетарски интернационализман принципаш тIа чIоагIдар гIуллакхна боккхача доархIаме хилар.

Шиннена а оагIоно хьахийнадир Азе, Африка, Латински Америка мехкий халкъаша империализмана, колониализмана духьала доаттабеча къовсамца шоай интернационалин солидарность хилар, шийн массайолча фашизмна шийн цхьайхийр расизмана, ховдамболлаш беке дир фашистски хунто Чиле лелаьу бокъо йохараш, хьадийхар чилийски демократаьшта тIаккхуьлга соцадар а Чиле Компарте Генеральни секретарь нов. Луис Корвалан политически гIуллакхашта лийна боахка кхьобараш сов чехка хьадецар а.

КПСС-ен США КП-ен делегацеш вIашагIкхетар шин партена юкъерча гIуллакхашка дикалача хила ца доаттIара долча дог тIарча, новкъостшка долча хьалашка чакхдаьлар.

Къамаьлаш дечаьбар КПСС Центральни ревизионни комиссе член, КПСС ЦК Генеральни секретаре хьоменах нов. А. М. Александров КПСС ЦК дуьнен халкъашта юкъерча Отдела заведующе хьалкара заместитель нов. Е. И. Кусков.

ИССАЗЛАГIА ХОРЖАЧА СССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА КЪАМИЙ СОВЕТЕ ДЕЧА ХОРЖАМАШТА ЙОЛЧА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ХОРЖАМИЙ КОМИССЕ

Самардийнахьа ергIанара заседани хилар иссазлагIа хоржача СССР Лаккхехьарча Совета Къамий Совете хоржамашдара йолча Нохч - ГIалгIай АССР хоржамий комиссе.

Комиссе ладийгIар Нохч - ГIалгIай АССР хоржамий комиссе окружнойн участковни хоржамий комиссешкара болхлой вIашгIехьбаккхара хьакъехь бувзаме производственно - технически управление начальника А. З. Хаита бахьча хоамага.

СССР Лаккхехьарча Совете деча хоржамашта йола хоржамий кампани СССР Конституце «СССР Лаккхехьарча Совете деча хоржамий хьакъехьарча Положенеи» текст тIайолча брошюраша Iалашъяра хьакъехь, СССР Лаккхехьарча Совета депутаталла харжа оттабьча кандидатий биографеш тIайола листовкаш кечатехь арахара хьакъехь хоам бир издательстви, полиграфе, книжни торговле гIуллакхашта йолча управление начальника В. Ф. Шанина.

СССР Лаккхехьарча Совете деча хоржамашта йолча хоржамий комиссена деча культурни гIуллакхий хьакъехь хоам бир республика культура министра В. А. Татаева.

ХАЛКЪА КАНДИДАТЕХ ДОЛА ДУВЦАРАШ

КЪАХЬЕГАМА СИЙЛЕ

В АЙ Нохч-ГIалгIай республикерча городашта юкъе къоагIчарех цаI я город Аргун. Укх тIеххьарча шерашка къаьстта чIоагIа ховлуш, тоалуш хьайоагIа из. Иттех шу хьалха цига хинначох довзаргдоацаш хувцаденнад къонача городе сибат. Цига дукха хьалъяьй промышленни объекташ. Гаьнара хьежача гуш я цу промышленни предприятей корпусаш, цига лаккха шоай бовхьаш урагIлахийта латта котельней турбаш, дукхаза вIаштIардаь кIоаш. Цул совгIа укх тIеххьарча шерашка цига хьалъяьй бераш ясли, бешамаш, школаш, больницаш, кхыйола объекташ.

Къонача городе арахеца тайп-тайпара продукци бахьан долаш вай республике, беррагача вай мехка, иттех довзал арахьерча мехкашка дIаехьа къона город Аргун. «Пищемаш» заводе арахеца яккхий промышленность цкъа шушаш йола машинаш, транспортераш, шушашка шура чутеха автоматически линеш, кхыйола продукци дIахьеч вай мехкарча 1800 городе. Иштта заводе арахеца продукци йовзаш я Монголе, Вьетнаме, кхычахьа.

Из беркат хьаьхоллаш бIаьшбашха дика токараш, фрезеровщикаш, слесараш-сборщикаш ба цига. Къона кадраш хьалкхеу цхьоале а хинна дIахттай «Пищемаш» завод. Царех дукхагIбараш Шелжа районерча къахьегамхоашта дика бовзаш ба бишха дика специалисташ хиларех тарра. Цар цIераш йоалача хана лазавода кулгалхошна эгара хьалхарча цIи йовккх слесарий-сборщикий бригада бригадира Бисултанов Жамлайла.

...Дошо малх шерра шийберкате эIавараш дIа-хьа йоаржаь лоамах хьалбьяна лакхлуш боагIа. Къонача городе къахьегамхой шоаш болх беш болча промышленни предприятешка, гIуллакхьеча организацешка, культурно-бытовни учрежденешка хьоухаш ба. Дааш сайна эгара хьалхарчарца воагIа юкъерча дегIара, хьатара, шера юкъ йола бевзаме эIамсар Бисултанов Жамлайл. Массаза а хьалха хьавоагIаш самал а цун, хIаьта тIеххьерчарца мара балкара цIа а волаш из. Бригадера болхлой хьаккхьачача смена дIайолаялалехьа царна массанена дIадовзийт цо хьалхашка латта декхараш, селханарча дийнахьа даьха къахьегама толамаш, нийсденна кхоачамбовцараш, уж бахке юкъерча дIадахара хьалда лола нахьъаш белгалдоах. Иштта дIа-доладу цо хIара балха ди.

Шийн бригадерча беррига болхлой оамал, дика йовз Жамлайла, царех балхах дикагIа кхеташ вар малагIа ва, хьанна фу дулургIа дика ховЦулухьа бехктокхамегIарча участкашка хьожабу цо дикагIбола бригадера специалисташ. Бригадерча болхлошца гIар ши, царга лууш хилац Бисултанов. ХIаране шийн декхар дика кхетадергдолаш ше керте латтача коллективе дукха кхетама болх баьб цо.

Из бишха дика новкъост хиларах дола масалаш дукха доаладе йиш я. Цхьан дийнахьа керда балха вена слесарь-сборщик пхьа латхал еш вар. Ше из хьеча гIойлат вахьна хиларах чIоагIа вехавар из. Юхь тIа хьаьар техадир. "Из иштта шийн станока тIа къахьегаш волча хана къона специалист хийра Бисултанов Жамлайха. Цунна сиха тIа а ваха, хьанар фуд хьежичува тIехьагIа брак дIаяхаха новкъостал дир. Балхах цук дог ца даьйтара хьехар дир, мичча хана хьайна ца ховш дар хьахетта, эхь-бехк хета бацаш хьона цу тIа гIолла аьнна чIоагIдир ше аьннар. Иштта вешачунна новкъостал деш, шийн опыт дIалуш цо хьалкхеваь итташ специалисташ би заводе шоай хьехархоччо санна аьннара къахьегаш, шоай новкъостанна хьехаш телаш. Царех дикхал цу Бисултанова. ХIаьта шоаш къахьегама кийсача новкъа баьхача цуйна кIоагIа беркал яхаш а ба цо хьалкхеваь къона болхлой.

М ОЛЛАГIА заводе дIадоладеш дола дика гIуллакх даим хьалхарчарца хьалдолаш цо. Ханага диллача вокха ваш Жамлайла 37 шу мара дизаза цун. Цхьаьтаькъа, 1958 шера денз халкъа боахама тайп-тайпарча участкашка къахьегаш ва из. Дуккхашха шийн къахьегама никъ дIаболабир цо 1954 шера Казахски ССР-е, Кзыл - Ордински областа Чилийски района Ленина цIерагIча колхозе шофер волаш. Ше вахача Шелжа райцне цIавенначул тIехьагIа 1958 шера «Чечингстрой» треста СМУ-4 мугIарера болхло волаш къахьегаь вахар Жамлайл. 1959 шера денз 1962 шерага кхаччалца йолча хана Шелжински райпромкомбинате къахьегаш хиннав из. Цул тIехьагIа Аргунерча № 4 йолча Теплоэлектроцентрале слесарь волаш къахьийгар Бисултанова. ХIанза ше волаш йола завод хьалъяьлча денз хьинар кхоча деш цига къахьегаш ва из. Ше болх беш мел хиннача участкашка цIена, тешаме новкъост, дикагIвола болхло хиларах тарра общественни балха тIа хьинаре дикъа лаьо ше кийча хилар дIахьекхал цо. Цудухьа массане лоархIаш из къахьегаш волча коллективе сийдолаш ве Жамлайла.

КаргIдаьлначох кхоачамбаь Iаш самал болаш ваш Бисултанов. Цо «Пищемаш» заводе балха вена шийн знамеш кIезига йолга дика кхетадир цо. Цудухьа заводе къахьегаш волаьнкха сарахьарча школе дешаре а ухаш лакха тIехдарча хьалкхаьккхар ше эгара шорала. Цул тIехьагIа слесара-сборщика балха говзалаш, къайленаш кIоаргагIа йовза вIьлар Жамлайл. Балха кхоаллагIа, йиълагIа, пхоалагIа разрях кхаьчна массех шу дIаяьлча.

Шийн балхара эгара лиимсарагIа, дега бовагIа доле цу лоархI Бисултанов Жамлайла 1966 шерах, хIана аьлча цу шера дIаийцав из вай хьамсарча парте мугIарашка. Цу сийдолчу цIеро а чIоагIагIа бехктохаме хилийтар из. Жамлайла из дика кхетадора. Денгара денга дикагIа хулар цун производствени хьокхамаш. Организаторски балхах а из дика кхеташ хилар ца зувш дитанзар завода кулгалхоша. Цудухьа из хьожавир 1968 шера слесарий - сборщикий бригада бригадиралла. ДикагIчарех яьар бригада, дукхагIболча беттаьшка пачхьалкхен план кхоачуш из еш яр. Цхьа-шин кIира дьяккхар Бисултанова бригадера болхлой бовзаш, уж, зувш, балхах дикагIа кхеташ вар малагIа ва хьожаш. Цул тIехьагIа бехктохамегIарча участкашка хьожабир цо йоккхагIа опыт йола слесараш-сборщикаш. Къахьегамех производственни дисциплина тоахераьшта шоай коллективе чоттиг йовцилга дIахайтар. Иштта бригада къахьегам вIаштIехьбаккхар бахьан доаш дукха ха ялалехьа социалистически яхье хьалха латтараьшта юкъеяхар цо кулгалду бригада. Юкъера лаьрхIача хIара сменагIа нормаш 140—150 процент кхоачашъе яьлар бригада. Иштта къа а хьегаш, кийтъо продукци дикен тIехдикен мара цук бригадо ца хулийташ хиларах заводерча бригадашта юкъе эгара хьалхарчарча коммунистически къахьегама сийлен цIи елар цун бригадана. ХIанза пятилеткан тIеххьарча шера чотах къахьегаш я из керте латта бригада.

Б ОКЪОНЦА вола специалист, коммунистически къахьегама ударник хиларал совгIа заводе дикагIа доархIачарех вола рационализатор, новатор ва Бисултанов Жамлайла. Из къахьегаш волча шерашка 140 рационализаторски предложени хийчаьй цо. Царех производствана юкъейиъача дукхьала 60 предложене пачхьалкхана баь пайда 28 эзар сом да.

Ше къахьегаш волча заводерча болхлошна дика лоархIаш хилар дола дикагIа вахача городерча наьх, цун лоалахоше а чIоагIа лоархI Жамлайл. Цудухьа массехаза харжа хинна из Аргунски горсовета депутаталла. ХIанза а ва ше вахача участкерча цIен совета член.

Дика кхетам лун хьалкхебу Бисултанов Жамлайла шийн доьзала. Цун сесаг Сана Дамаевна юкъарча кхачан система къахьегаш я, ши бер дикен тIехдикен дешаш дешархой ба, хIаьта кож ше бер деша даха ха йоацаш кIеда да. ВоаттIача кийпара кхетам лун хьалкхеваш латт Жамлайла шийн бераш.

Дика къахьегаш санна общественни балха тIа а хьинара дикъа лоац цо ше коммунист хиларах тарра. ШолагIа шу да из механо - сборочни цеха партийни организацен вошак волаш завода партбюро член волаш. Иштта из харжав КПСС Нохч - ГIалгIай обкома членалла кандидат. Юкъарча балха уж дикадаь дешарш дизза кхочашду цо.

Дуккхача шерашка хьинаре къахьегаш из хьабенача къахьегама хьакъо, даьхани толамий лакха мах баьб хьамсарча партен правительствас. Жамлайла тийна сийлен грамоташ, ахчан совгIаташ, къахьегама книжка тIа дIа а яздеш яьха беркалаш дукха да. Цун ньаькха тIа леляш я Жамлайла къахьегама толамаш белгалдоахаш сийна Ленински юбилейни медаль, «Знак Почета» яхей Къахьегама ЦIеча Байракхеи орден, «1973 шера социалистически яхье котальнар» яха сийлен значок елор Жамлайла. Дуккхаза завода сийлен Доска тIа хьалтеха хиннад цун портрет. Цу совгIаташа теша цу Жамлайла хьабена къахьегама никъ сийдолаш хилар. Цудухьа СССР Лаккхехьарча Совета парламенте харжа вай мехка дикагIболча къонгийн мехкарийи цIерац йоахача хана № 416 йолча Гудермесски хоржамий округе гIолла СССР Лаккхехьарча Совета Союза Совета депутаталла харжа кандидат оттаваь из. Цу хоржамий округе бахача беррига къахьегамхоша чIоагIа раьза а болаш укх шера 16-ча юне цунна тIехьа кхаж тоссаргхиларах теша мегаргда, цун къахьегама никъ сийдолаш хиларах тарра. Шийх харжархой бенна иштта боккха тешам болберга цо вай Даьхен дикагIболча къонгех цаI волча Бисултанов Жамлайла я.

Б. КОСТОЕВ.

СУРТА ТIА: слесарий - сборщикий бригадир Ж. Бисултанов.

И. ПЛИЕВА сурт.

ПАРТЕИ ХАЛКЪЕИ ЙОХАРГЙОАЦА ЦХЬОАГIО

Укх деношка республике массехаьа чаккхьалар хоржамашта хьалхара окружной совещанеш.

Лермонтова цIерагIча драматически театре хиннача хоржамашта хьалхарча совещание вIашагIкхийттабар СССР Лаккхехьарча Совета Союза Совета Нохч-ГIалгIай АССР-ра хоржамаш дара № 415 йолча Грозненски хоржамий округе чуйоагIача къахьегама коллективай, партийни, советски, профсоюзни организацей викалаш.

Совещанех хьайийлар къахьегама ветерана, къаьнагIволча межхаьттахочо А. М. Рябова.

Гулбеннараш чIоагIа дегаш айденна а болаш совещание сийлен президиуме харж КПСС ЦК Политбюро КПСС ЦК Генеральни секретарь Леонид Ильич Брежнев керте а волаш.

Къамаьл де дош ду «Октябрьнефть» НГДУ межхаьттен гази йоаккхача оператора М. С. Колайтаковна.

— Тха «Октябрьнефть» НГДУ коллективе хиннача хоржамашта хьалхарча собрание массана раьза а волаш сицам бир № 415 йолча Грозненски хоржамий округе гIолла Нохч-ГIалгIай АССР-ра СССР Лаккхехьарча Совета Союза Совета депутаталла харжа «Октябрьнефть» НГДУ оператор Бреславский Борис Иванович кандидаталла оттаве, — аьлар цо.

Тхъаь шерал совгIа ха я Б. И. Бреславске межхаьттен гази йоаккхача управление болх бу. Шийн балха декхар дизза кхочашдеш волча цун доагIа а доагIаш сий ду ерригача

(Чиэтедоалар 3-ча агIо тIа).

СИЙЛАХЬ-ЙОККХАЧА КОТАЛОНАХ ДОЛА ДОШ

29 шу даьлад 1945 шера цу бIаьстон денош[illegible] дена, дуьнен шоллагIа тIом хьаьбаь фашистски Германи Советски Эскарах антигитлеровски коалице эскараштей ших духьале ца ош хьекъаралча хара дена.

Оаха, тIом тIа дайна доаденаш хиннараш, хIанз цун цIерагIча оалаш хараша, белгалдар аьлча цу хана а кхетадора, исторически доархIаме событен из хиннийта. Цхьаьбенна шераш дIадахарна мара бале эздаьгучабаьминабац фашизм эша а а хьа дьяхача котален доархIам. Цудухьа, хIанз цу хьакъехьа уйлаеча хана, дагадох: нагахьа санна хIаьарча дуьнен сурт хьалха санна хувцадевнадацe, нагахьа санна дуьнен социалистически система хьа а хинна интернационн ховдийбалаш бола низ а хинна дIаьттанаш, хIаьта капиталистически дуьнена хIоарга кризис тIаьттайхе, нагахьа санна империализма колониальни система дIа а дьяна, халкъий сахкетам чу дуне йохадеш дала тIемаш ца хилийтен машар доаттабен йиш хиларех бола тешам чIоагIбелабале — тIаккха из доале хIама тоьъах доккхача даькъе германски фашизм — дуьнен халкъашта юкъерча монополистически капиталаь эгара реакционнергIен тIемага кхувдаьна хинна низ — йохаярах даьхинараш.

Цу хана со командир а волаш хинна дивизи Берлинна лакъе тIом беш яр. 30 апреле — Котален Байракх фашистски рейхстага тIа урагIъяьнна эгара доархIамегIен яра долашагIен дола ди дар са вахаре, тIем тIарча са доттагIех хIаране, къаьстта а тха дивизецарча разведчикий Егоров Михаилеи Кантария Мелитонеи вахаре. Командованес тIадиллараргIа рейхстага тIа цар урагIъяьнийтор цIе байрах.

ТIема диъ шу.— Хала, бирса шераш. Юххьанца тIом болабенна ха вай мехка аьтту бовцаш нийсъеннавр. Гитлеровски правительства вIашш тIом берабец аьнна хьа хинна советско-германски пакт тийшача балхагIа йоха а яь. Советски Союза тIахийнар яла ишаьлоа хIана ден аьлча дола тIекарламараш тийшаш специалистана. Цу хана агресси кхачалазара кхоачамбалла бола низ новстагIчоа дукхьалъоттабе шиннардолаш дехар Советски Эскар. ОарцагIдаккхаза дар из Украина, Белоруссе, Прибалтийски республикаш, Россе малхбузехьаре районаш юта а юташ тIехьаьнка духьа дийзар Советски Эскара. Низаш тIех хиларах цIаьхха, дага а доалаш тIом болабарахи пайда а эцаш фашистски бIу Москвана юххе хьатIаттар, Ленинграда блокада оттайир, Сталинградей Къилбаседа Кавказеи районашка болабир тIом.

Советски Союза духьала тIом хьовбера плана оттаеш хиннача гитлеровски генеральни штабо долла хIама тохарах ергйола совла а, аьтту барболаш харжа ха а, эскара низ, къаьстта а танкани самолеташ дукха тIех хилар а, кхоалагIча рейхо долаьа оттайна, оррига а хIана аьлча йолча Европе промышленность гитлеровски арсенала гIуллакха бовх бергхилар а. Гитлера инаралаша тIерказдаь хийнадац эгара керттерен доархIамегIен лараь белгала аьлча: СССР-ах лаьташ хила, шоай социалистически пачхьалкхенаи цун эскарех гIуллакх хала дезаргдолга а Малхбузехьа фашистий тIема хьинакешта мегаш хинна критереш укказа мегаргйоацията а, Советски Эскара низаш, тIом латтача юкъагIа моастагIчоа цо етта хIамаш да тIехьа чIоагIлора гитлеровски эскаре низаш тIа-тIа дьагIлуш латтача хана. Сиха шийгарча совленех баьлар фашистски бIу, Советски Эскаро тIехьара тIаетташ хIамаш а йолаш бухь тIехьашкахьа бетIар. Москвана юхорча аренашкара фронта доазув Берлине, Волгана йистера — Эльбана йисте, Кавказа лоамашкара — Альпашка кхаьчар.

ТIема шерашка къаьстта чIоагIа ходалар тхона, Даймохк тхоашта мел беза ба а мел дукхабеза я. Тхоай кхел мехка хилах хьоастамцар оаха. Тхоах хIараме шийн Даьхе лораш хилар, социализмана карагIдаьнараш лоралеш хилар кхетадаро тха ницкъаш дебадора, тIема майрали турпалалла духьовла хьаст дара.

ТIом болабеннача хьалхарча [illegible] а дена Советски Эс[illegible]

(Чиэтедоалар 2-ча агIо тIа).

СССР ОБОРОНА МИНИСТРА ПРИКАЗ

1974 ш. 9 май № 104 г. Москва.

Новкъостий салтий, матросаш, сержанташ а старшинаш а, прапорщикаш мичманаш!

Новкъостий офицераш, генералаш, адмиралаш!

Новкъостий Эскарий Флотеи ветеранаш, Сийлахь-боккхача Даьхен тIом тIа дакъа лоацаш мел хиннараш!

Тахан Котален Ди — фашистски Германи йохаяь тхьаь шо цу диъар деаден белгалдоаккх советски халкъо, СССР Германерча Нийсай тIемахошта, вежараша долча социалистически мехкий къахьегамхоша, дерригача прогрессивни адамаша.

Советски пачхьалкхенех цун Германерча Низашта лара тохаш бар Сийлахь-боккха Даьхен тIом. Вай мехкара халкъаш Коммунистически парте кулгалца сийлеша чакхдаьлар цу тохалех, империализма эгара чIоагIагIча низашна доаттабьяц лерача къовсам бера даьйтанар шоашта карагIдаьна хинна революционни хIамаш, фашистски лоамкIаллардаьхар дуьнен халкъаш, паргIатонга, кортамукъаленга, социальни прогрессага бола никъ хьабийллар дукхача мехкашта.

Сийлахь-боккхача Даьхен тIом тIа яьккхача исторически котален дог теша а деш хьахьекхар социалистически общественни пачхьалкхен строй совленаш, боккха вахаре ницкъ, марксистско - ленински идеологи толар.

ТIом чакхбаьнначул тIехьагIа Советски Союза, тIемо еха хала чевнаш ерзь а яь, тIехдаьнна дешнийн хIамеш карагIдаьнна коммунизм хьалъеча дерригача дакъъешка. ХIанз КПСС XXIV съезда исторически решенеш тоалле кхочашъеш доал вай халкъ, КПСС ЦК декабрьсан (1973 ш.). Пленума решенешта, КПСС Центральни Комитето партега, советски халкъага дазча Кхайкарале жоп а луш, вай мехка къахьегамхоша хьинаре дакъа лоац иIсалгIча пятилетка даьлагIча, къовстанбеча шера планаш хана хьалха кхочашъяр духьа лелача Еррига социалистически яхье. Мехка дукхагIа, дикагIа, дIадодар кIезигагIа долаш продукци иай. лаьрцIа ба уж.

ЛерригIен хьинаре, вашараша долча социалистически мехкашца айха бувзам а лелабеш чакхйоаккх Советски Союза Коммунистически парте XXIV съезде оттаьа арадьярча политика программа. Из кхочашъеш КПСС Центральни Комитето, цун Политбюро, КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева ше тIагIерттан беркате болх бар баьлец долаш лекхлениад дуьнен халкъашта юкъе вай Даьхен сий, чIоагIъенний социалистически содружество, динагIча оагIонашка дийзад дуьнен халкъашта юкъера хьал.

Историс урокий доархIам а ца беш, империализма агрессивни гIоараш гIерт дуьнен арене керда политически хилаьар чIоагIъялара новкъарле е, цар духьале ю дуьнен халкъашта юкъера кхоьжам лаьгIбалара. Цун доархIам а беш, Коммунистически партиш, советски правительство, беррига советски нахи фийла хьеж машаре моастагIий гIуллакхашка, цаьхадаш йовкхе ю эшача боарама мехка оборона доаттаяра.

Коммунистически парте кулгалдеш турпалле тIема традицешта тешаьеш долча Советски Германна кийчаьлеча низара Варшавски Договора доттагIошкой-вежарий эскарашца цхьан мугIарашка фийлен тешамех лорае вай пачхьалкхен, ерригача социалистически содружества кхерамзле, уж массе а хана кийча да мелагIа Даьхен приказ кхочашде.

Котален ЦIейна ах новршал а лу даьтьала а буош эскарий флотеи бIухой, беррига сийлахь-боккхача Даьхен тIом тIа дакъа лоацаш хиннараш!

Аз приказ лу фашистски Германна вай котдаьнна 29 шу дизар белгалдаккхара сийна:

тахан, 9-ча Мая, моттигерча хана 21 сахьат даьлча вай Даьхен столице — турпала-городе Москве, союзни республикий столицашка, турпала-городашка Ленинграде, Волгограде, Севастополе, Одессе, Новороссийске, Керче, турпала-крепосте Бресте, хIаьта иштта городашка Мурманске, Свердловске, Новосибирске, Хабаровске, Владивостоке тхьаь иттазза йоккхий тоьпаш тохаш салют е.

Даим сийле хийла вай Даьхен паргIатонъяьлон шийн дахаре хилари бахьан долаш тIемашка байнараш!

Даьгъала хьада сийлахь-доккха советски халкъ а цун доладе Германна кийчадь Низаш а!

Даьхъала хийла Советски Союза Коммунистически парте — еррига котадонаш яха вай дог урагIяттадер а уж вIашIеIехьбоахар а!

СССР оборона Министр Советски Союза Маршал
А. ГРЕЧКО.

СИЙЛЕ ХИЙЛА ДАЬХЕН ТIЕМА ТУРПАЛИЙ!

Деза совгIат

Александр Амирханин ший 20 шу дара хаьнча хала вахар тIом тIа. Нагорни Карабахерчу Джилан ахача юртаро хьыбола кагий нах а бар цуна. КхоалагIча гвардейски корпусерча къасттача бувзаш батальона гIулакх деш вар Амирханяк Саша. Подразделене комсомольски организаца секретарь а хилар ка.

КIезиг бацар тIема шийъ батальона бувзамхоша. Цар тIом баьй Курске, Ровне. Уж хиппаб Карпаташкo, Праге, Берлине.

ХIанз Амирханин Александр Семеновичаца дагIа тхо. ТIема вахара карттера дараш белгал а доехаш, бувзамхоште карагIдаьнарех ходамболаш душ цо. Дицлургдоацаш хьена фу хилар цига?— хетт аьла цуига.

— ЦIанкха сона дицлургдоацаш да Берлин ахаца тхо хийтденнача хана командира тIа а вена «Сийлен орден» хьекина ди. Командира приказ ал кхоачашдарах луш яр ка.

Иштта хиппед махулла сагIа командованега пакет дIакхачийтара сержанта Амирханина дениш приказ. АхдIа хиинабац никъ. Чакхвала везаш хиннав моастагIчо дIалаьца хиннача моттиганка гIолла. Пакет хьабе ма деза гоара тIа а [illegible] Амирханян.

МоастагIаша, хо а вене, доаьд гоара баьрена. Гоара йиннаб, сержанта чоенаш ела. Гоара баьоаб йиинав моттампинаш доа сацийтачул тIехьагIа теккаш дIа а ваха шийна тIадилла дешкар кхоачашдеш пакет кхачийта дезачоа дIакхачийтад цо.

ТIом чакхбаьнначул тIехьагIа комсомолец хиина Амирханин коммунист а волаш Грозне вера. Ший хьакьегама вешь торговле дIабелабар цо.

КIезиг-дукха ха яьнначул тIехьагIа дош дIатта «Грознефтехимзаводы» объединене ОРС № 9 болча тиканa ухх 10 шера кулгалдеш хьаьанагIа аь. 80 совгIа саг болх беш ва цу коллективе. Цига болх беш бо эрсий, нохчий, гIалгIай, эрмалой, украинцаш иштта кхыча къамех бола нах.

ЧIоагIа барттайна а коллектив. Берриган а социалистически яхье даьъа доацаш бе, товарооборота план тIехдоаччаш а еш хьалхара моттиг лоацаш цар. Пятилетка яьоастам боча шера хоалларча квартале план залал тIелла хилачалнье.

Иадархой а чIоагIа разеа ба цу коллективa. Шоай хьашташ дкоачашдеш, культурни гIулакх деш ба уж, алаш аьда уж цар.

Н. БОРЩЕВСКЕ сурт
С. ВОРОНИНА тексти.

«ИОСИФ МОИСЕЕВИЧ»

МагIалбикерча № 19 йоаче школа дешархошта хьалхашка хатт лоховр дегIара вокхa саг.

ХIаьта Даьхен тIема партизан волча Гаzиков IумагIa дукха да къонахчарна дуаца. 1939-ча шера вахар из Советски Эскаре. Из гIулакх деш хул ше къьосттача разведбатальоне. Даьхен тIом болалуш Минске мехкбужаьа Белорусски хьунагIа яр батальон.

Советски Эскара чIоагIа иназала дар тIема хьалкара дешом. Дукха ха яьдаехьа фронта тIеллъачка йиеар разведотряд. МоастагIчуи го бохабаь арабeла гIортарах хIана хинбазар. Бакъда хaлонаша бохабeнвар советски тIемахой. Гаzиков Iумар а волаш юхeвисача массехк саго сонадус моттигерча партизанаша бувзам лоха. Ше Эскар юкеддачeлаца къaлeтам бо [illegible] моастагIчуна стта.

Из цар [illegible] а доаi. Юхаьанна Гаzиков Iумар хул турпала моастагIчo латаш вениача Шатуев Османа кулгалдеча партизански группе. Партизански штабица бувзам тесса чул тIехьагIа Гаzиков Iумара а цул новкъостaшa а хьинарe даьъа лоац Белоруссерка партизаний болeма штаба чуйоагIаш хиннача «Даьхе бaхьан» яхача партизански бригаде. Иосиф Моисеевич яхаш яр Iумара партизански цIи. Из дика воваш а хиннав Белорусс хьунашка. Фашисташ хIаллaкбаш. Дарна доккха зе деш гIулакхаш чакддoахача турпала дешаш гойтад партизанаша цу халача шераца.

Советски Эскарца вIашагIкхийттачул тIехьагIа Цхьоалагlча Белорусски фронтах дIа а кхийдна, моастагIа хIаллакеш Кенигсберге кхоач Гаzиков Iумари цун тIема новкъостийи.

Дукхаза чоенаш хиний тIом тIа Гаzиков Iумара, юха а, моастагIаща латарий мугIарашка оттар аь. Эггара тIехьа а хаьа чов хул цунна. Цунах хинна контуз хIанз а дIавалаза ца Iумар.

ХIана а вай таканарча вахаре шийна могаш дола декъа доацаш хьаьоагIа цIихеза партизан, лаьал доал тIемахо Гаzиков Iумар. Цо кагирхошта дуwа тайп-тайпарча къамех болча советски наьха тIема шеранка гойтача турпалах, къонахчалах, майралах. Куралца буц цо шийна тIема лаьара новкъостий — партизанаш, бIухой.

Царех цхьабараш хIанз болаш ба. Масала, Мински областе вахаш ва «Даьхе баьхьан» яхача партизански бригадe особи отдела начальник хинна Кузьмин Владимир Петрович. Массехк шу хьалха цо дийхе Бресте дика хилар У. М. Гаzиков. Дог тохаделийташ дар новкъостий вIашагIкхетар. Сийлахь-боккхача Даьхен тIема шин ветеран — белорусси гIалгIай — хилар цIи кезача партизански бригадe тIемаш даьча моттигашка, партизанаш дIабеха боаккхача кашa тIа зезаш дехкар, иштта моттигерча пионерашца вIашагIкхийттар.

А. БАСИЕВ.

СИЙЛАХЬ-ЙОККХАЧА КОТАЛОНАХ ДОЛА ДОШ

[illegible] Дoлар [illegible]).

[illegible] турпалах [illegible] массаре [illegible] Цу хана со гIулакх деш [illegible] эскара даьхьо [illegible] керта [illegible] шера [illegible] Украине дIабелабар тIом. ХIара цу хиннарга [illegible] хьаьай [illegible] сагьата [illegible] чIоагIа дукхалo [illegible] моастагIчоа [illegible] гIамам [illegible] хIамаш [illegible].

Даьхе лорае догъоттийтар Москвай Ленинградгн, Сталинград а Киев а, Новороссийски Бресте, Одесса а Севастополь а, йоккхийн кагийн советски городаш лораеш лаьттарий турпалене. Стара Русса лорайш даьттача сайтий деналах дуйцаргда аз. Йоккха город яц из, цхьабакъда стратегически йоарадIам [illegible] бар цун. Гитлера [illegible] хьахал, Стара Русса — Демянск — из Росре дега юкъе хьежаь лийна, Укхаза цIи шера халача обороне лаьттар тха леинa. Фронта [illegible] ушалаштех юкъе гIолаш чакхйоалаш йодар. IаIй — цIайза шелал, аьхки — каст-кастех чIоагIлeн делхаш догIаш. ЧIоагIа сатохалуш хилa везаш долча цу хьалашка салташа юхадеттар шоайла тIеддола моастагIчух кхаш, кхьметтел эггара халагIчеи унзaрагIчеи хапашка а бобалaнкaр шоаш фашисташ советски лаьтта тIара лаха а баь, Берлине кхаьчагобела хо хьатIеоттаргдaрах боле нар тешам.

Долла хIана тIа салтанна хийттача тайпара хилар. Сталинградаи Курскаи юкха тIоараа доладеш гитлеровски эскар эшадаьи стратегически инициатива Советски Эскара бе еши дукха ха яллахьа тха дивизе кхача соединенина пхьана наступлени йолайр. тIомаца Стара Руссера хьына Берлине кхаччалца — шин заари аьк бIаьи новкъа хилaметр яхар.

МоастагIчун пхоьчашта лу-[illegible] а кита хIара [illegible] цу гIулакх [illegible] саза а [illegible] кхьочая [illegible]. Цхьабакъда къаьвта кхохаьмая ма ашьло [illegible] сахьт мара на хIаялга [illegible] тIема дукхаьтъулорса [illegible].

Фашистешa чIоагI а ь дIаоттаьир Берлин, кушa гонаха оборона [illegible] чIоагIа оттаьир. Аьхьа городa юккьерча даькъа тIа хьал баьбар [illegible] совгIа [illegible] и гIоре, чIоагIалош [illegible] хь дIаоттадаьдар хIара цIа. Цхьабакъда селлара чIоагIа вIашагIтеллa оборона а ца ийир советски бIуно гIатоIа- баьна цало.

ДарадоагIа сона рейхстагa дIаккача ехона йисраш ерриг а 300 метр мара ицар. Iаьалий, ма хила а ир ук. Из еррига аре цIерах хьаьь а, йорлa готахьа пхорчаша ега а, хIара сантиметр чета ю тIалаша а ьашa хаталора. Цхьабакъда е цIеро а, е йоажало а юхасовцабанзар е сомабе йиш а яцар дийнче бIухой. МоастагIчун юххейиса из бастион а яьккхар цар.

Советски салтечун майрал ххы тIа а чIоагIлора тылерча болхлочун, ахархочун, Iилманхочун турпалена. ТIема шерашка цхьа тIема лагерь а хинна дIаэттабар беррига мохк. 1941 шера машинаькъа состава дийнахьа а бус а мехка малхбузехьарча районашкара Урален Сибарегleх, среднеазиатски республикашка дIаувзар заводаш [illegible] оборудовани. [illegible] ку, аллая [illegible] болхлой-рана [illegible] совгIа [illegible] пром[illegible] объектaш дIайнкьа [illegible]. Кхо-хиъ кIира мара ца [illegible] йолаш кердача [illegible] боди бе йола-дора предприятеш. ХIара бутт массаза [illegible] дукхагIа хулар тIем тIа [illegible] эскара кхуххийтaш [illegible] героя тIема [illegible]. 1943 [illegible] Советски [illegible] 30 [illegible] танкаш [illegible] йоккхий [illegible], 40 эзар совгIа самолет, дизза Iалашдаь дар ца яхувесча герзаца. Цу хана СССР-о [illegible] хийтaш хир [illegible] Германех [illegible] дIалакиндa [illegible] хьанaчул [illegible] хIана [illegible] вIеагагIа хиннадале а. тIема тех[illegible] хIара дуа [illegible] хьаьлар из. Укхаза болагIа дар социалистически [illegible] оршeнаш.

Фашистски Германи [illegible] советски халкъо [illegible] кара а [illegible] дооттабеча къаьсна керто [illegible] Коммунистически парте. Цо [illegible] халкъ гIоттадир Сийлахь-боккха Даьхен тIом бе. Къьта а дар, юкъара декхар кхоачашдаре — моастагIа вохавара гIадеравадир миллионаш болча цхьна ушаш. Эггара гоазагIен майрагIен хинна дивизе бIухой коммунисташ бар. Уж массаза а хьалхарча юххьиге, эггара лерттера йолча участкашка бар, цу даькъе эшаро фашистски рейхстага литурн еча хана а. ТIема шерашка цIанна ца хинначa тайнара йоккха хилар ленински парте авторитет.

Машара шерашка хIанале а хьалхииннаа дола [illegible], угIа анабомбаш ца хеза, йоаннa городаш, таьэтий ухларе гIайгIа — лай, воврой, къоиганш боврах яхаьча официальни хавещенаш бIарга ца хайна керда поахалаш. Цхьабакъда тIом а из бахьан доаш тIаахьчaраш а цIаккха дицдалийта мегаргдац.

ЧIоагIа хьаьнаал луш ма дийнараш. ХIаьта царех [illegible] хьалкарчо тешал ду, Советски Союзаца цхаа [illegible] ца хьаьн [illegible] да йиш ца хилара. [illegible] ца вайга вай доацаш [illegible] кара гIадаьннарех [illegible] моллагIча тIа хьухдарех [illegible].

Котало [illegible] дийнахьа деш дукха хIама ца эшаш тхьаь ите [illegible] даьиндале а, садай-мехка[illegible] истори дийнадаш тIемах. Из дагабоьийт ки[illegible] кадрийн меттел. [illegible] ловшча салтечун бо[illegible] тIо даши йоатача цIеро меттел, кига бовбиьрех дисне бей, жерой, йоаной догашкара дIа ца йоалача гIайгIано а. [illegible] вай [illegible] Нет[illegible] тиэтабац тIом [illegible] дега дукхалейча [illegible] бaлаша. ХIаьта, дагахье [illegible] нсаьта тIом йеза [illegible] лехье дуйнaш [illegible] а — цо дуцар дукхаэн диалар [illegible] ахы [illegible] Машар [illegible] хIана даьча сох [illegible] машар тIалел цар льаьрш вахар. Еррига а [illegible] а хьалбалю цар Коммунистически партеи Советски правительства политика, машареи цхьана гIулакхаш деладарех, дукеи халкъашта юкъера кхоахам вIаьдбара тайп а тайнара общественни строеш йола пачхьалкхенаш, машаре яхара политика. Из политика дегI хетарашта доврашта ма хетара а.

Кортамугвале къаьш доле эскар аьнна цIи дIаккар Советски Эскара тIема шерашка. Фашистски Iазапа хIал дийсденнача Польша, Болгаре, Чехословаке, Югославе, Румыне, Венгре, кхыча мехкий халхьашта новкъостал даьд цо кхыча мехкашкара тIабеьха гIаьрахой лелхабеи къамаш шоаи лоIаме дахийтeн. Советски Герзашнарча Низаша, гитлеровски Германи цун тIеме машинев йоха а аь, новкъостал даьд фашистски Iазапах Франке, Итале, кхыча европейски мехкий халкъаш мукъалахара. Фашизм йохаяро аьтеух бола хьалаш хилийтар машара, демократе, социализма наькъагIа немкий халкъ дегIаахара.

БIаьсти боккьоница тоеsmича хинa белгалдоахк Котало цIей. ХIаьта хIанз тIом тIара вIа ца баькхараштa хьалхашкара, фашизм зоа а аь котало ихилар дукха шоай синош Iедеххараштa хьалхашкара вай декхар да бIаьстан юкьe эзза доахкаш латта аьтта санна хоза бола машар рознаш оаьша толка ца байтар.

Василий МАТИЛКИН,
инарал-полковник, Советски Союза Турпал.
(АПН).

ЦУННА ДЕГIА ЧУРТ БIАРГАДАЙНА

Iай шийлача дийнахьа Назрань станце сецар бIухой тIабола эшелон. Поезд еча массаза а нах гуллора цига — шоай вахар лорадеча тIемахошка хьежа чIоагIа лоара царна, тIем тIа вахь шоай саг царца нийсвалар дог а доахар.

Iобессар цхьабола салтий. ТIеххьара Iобаьннарашца вар тIаьн кIала гIожамаш йолахкаш вола гварде капитан. Аьттига кога букь мера Iоотталалар цунга. Iоваьнкачь, кхы гаьна а ца воалеш, сецар из. Цуна гонахьа дIалаьттар дика дукха бIухой. «Серёга», «Сережа», «Новкъост капитан» яхаш къамаьл дора цар цунца, дош алиэа ши-ше висар кIорраш санна. Сиха лувш вола капитан царех хIаранега йистхила кхувш санна хеталора.

Дукха латтанзар поезд. «Кхы бIарга ца го мег вай, хала да хьох къаста, тхона цIаккха вишлургвац хьо, дукха веза новкъост»— иштта дар цунна маршIалалхача новкъостий дешаш. БIаргех хий дуадаш къаьстар уж цунах. Духьалбаьккхача нахах цхьабараш белха а бир цар.

— Шек ма довлалаш, шой-м юха а фронте вIашагIкхетаргда. ТIом хIанз а йисте шича баьиnаб, моастагIа хIана а вохаваь миича ваьипав,— йоалар капитана дIаболхича новкъостaшка. Поезд гаьнийлалелц царга кулг лестадеш лаьттар из. ТIаккха йовлакхаца шиь бIаргашкара хий дIадаьккхар.

Иштта фронтера цIакхаьчар гварде капитан Беков Султан 1943 шу чакхдоалаш...

1936 шера бIаьсти цхьана баьдеча дийнахьа радиорепродуктаро хоам бир, фашистски Германе Австри дIалаьцай аьна. Малхбузен Европе гуллуш лаьттар тIема Iаьржа морхаш. Орджоникидзерча Шеча Седкъа орден лелаеча тIема-пехотни училище деша а вахе из Йистейовких Султана.

ШоллагIа хIира даьннадар Сийлахь-боккха Даьхен тIом болабенна. Къона лейтенант Беков Султан рота командир а волаш цу хана моастагIчун эггара чIоагIагIбола ниэ тIаьттача къулбехьен - малхбузен фронте кхоач. Цу къиза эттача тIем тIа гитлеровски эскаршца го бийн чулоац цу фронта йиь арми. Го бохабеш иттагIа дийнахьа турпала тIом бу вай бIухоша. Фронте тIом беш 26 августа шинлагдийнахьа човнаш хилар къоначa эпсара Бековна а.

Эттача хьалагeн моттигагех хьежжа шийцарча бIухошка ка йоалаш тIом байта хоаш, тIема образовани йолаш вола Беков Султан госпиталера эраяьлча Фрунзе цIерагIча тIема академе деша вохийт. Из йистеяьккхача Воронежски фронта бIухошта тIема гоазал Iомаеш хул.

ТIема эла бувлача юккъе ше хилар ловш вола эпсар юха а тIом беча кхоач.

1943 шера июль бетта болабелар цIи чеза бола Курскера боккха тIом Ювлача йоккхийча топаша, лелхача бомбашен минашех бача вIуро, уралхайтача эсаро вIашагIъaлдeдар лаьттен сигален, ди бийсан, бIарг хьалакхийташ фоца хьиача бIехача газаша, дулача таташа къорадеш даьдар адамий лергаш, гарре хаш дар лаьтта.

Цу боккхача тIем тIа Степной фронта 93-ча гвардейски стрелкови дивизе 285-ча гвардейски полка командира заместитель, тIаккха штаба начальник йолаш хилар гварде капитан Беков. Орел яхa шерннаькъа стапиш хьайтухаш эггара унзaрагIчa моттиге тIом беш хул цар полк.

— Цига заводо кираш[illegible] а тоашар баькхача кIоаг чу 26 июле, вIираиндийнахьа лаьа човнаш хилаб сона сакхетне чура а воалеш,— яхаш дийцар сона Султана цу човнех цхьогаш хиина цIаьчa.

Цун къоначa дегIо кхы наьагIа а дийцадар гера. Массанахьа хиннав из тIом беш, ловра хиерам тIалаттаи... Белгороде, Харьковe, кхычахьа. Царех хIара моттиг шe вaь а хьалкхийна а Йоккха Ачалие синка хаташ моастагIчох лораяйора из, ший са ца кходеш.

Из бIухошта дукхаьнeр цунгара шоашта деппал, къанахчал гучaдаьинадаь, новкъост баьъен са Iодала кийча хиннадаь.

1944 шера 7-ча январе гварде старшинас А. Баимрова цунга яздора: «Моташа мнштай хьа, маца юхаоаргIаргва хьо тхо долча, кхьачахье а цу волаш, духхьал тхо долча». Султан дукхаьенаш вежарал совгIа, цун дагардер хоаш а яздаьдар из пиcьмашa. ЧIоагIа лоара цунна сизагIа вийрза, тIем тIа юкьахa, Кхоачашхилазар Бековна дагалаьттар: вераргхиларех дог диалачул тIехьагIа мара вIаччайтавацар из лорашна госпиталера.

ТIем тIа хиннача човнаша, халонаша кIалвитар - Султана Боккьонца кхийна эIансаг а хинна дIаоттача дийнахьа—ший 25 шу дуаш кхи цо деттадуш сецар советски эпсара, ший сaь дуккагIа вай Даьхе соаш хиннача патриота, къонача коммуниста дог.

ТIом майра беш кхоьх лорабарах Шеча Седкъа орден, дукха медалаш синай Бековна, дукхаза а баркалош кхийкадаьд командовани.

Вахa чIоагIо безам бар цун. Султана дукхабезар вах, Iалам, кортамугвал. Назранера дIаводаш Покхкача Ачалие Iочукхоачача, аьтта оагIорахье босагIа, на зIамгa волаш ловзал яхача баь тIа дагIа цун дис Мажита дегIа цкьб чурт.

— «Новкъост! Хье юха гIолла тIехвоалаш зIаьмшеэ цунгахьa, дагавоха из, дIаяьунa хьай бераштa»,— иштта уйла кер чуйоссе сона Султан дагавехача.

Гварде капитан Беков Султан, хIаьта иштта цо сайнe шоай са вай Даьхе бахьан дIадениараш цIаккха а бицлургбац советски наха.

Ю. ЧАХКИЕВ.

СУРТА ТIА: гварде капитан С. Беков.

ЭСКАРЕ ГIУЛАКХ ДЕШ ВА ВАЙ МЕХКАХОЙ

ИШТТА ХИЛАЛАХЬ!

Эскара Шеча Байрахаш Суворова III-ча степенни орденаш лелаеча, сий дола тIема традицеш йолча [illegible] даьхье хIанато кагий нах. Вац Нехч - ГIалгIайчера бела. Цу массане а дIахо догIийволаш цу даьъа дика традицеш.

Со хьаьнтта болла[illegible] йоааи ба [illegible] гIулакх [illegible] шоллагIа шу [illegible] вола Ужахов Мочкъа. Из эскаре вера Грознера.

Цо хьалхарча денoшкахь а дика гIуллакхаш гойтар шийгара, ца дисциплина йолаш, шийга аьнмар яааа кхоачашдеш бIухо ва. Бакъда юххьанца атта дацар тIема гоазал Iомае — чоалхане тIема техника караерзае. ХIаьта Уралерча бирсача шелалга вала а дацар кхы аттагIа. Иштта хале а, Ужахов дика чакхваьлар — къоначо бIухочун наькха тIа къег «Советски Эскара отличник» яха знак.

Дукха ха йоаццаш хоккха дика кхаьчар Ужаховга — эскара даьъа коммунисташ шоай мугIарашка хьийкар из. ХIанз из КПСС членалла кандидат ва.

Вай Даьхен кортамугвал баьхан, из ший лоIаме хилийтаз хуьа шоай цу дIаденнача, цу даьъе гIулакх ден чаннача а массаза цунца лоархIаргболаш вIалаабаьча а ефрейтора Белименкой, мугIарерча Лысковa Рублешe вIераш йоахийт цунга вист-кхете строевй хьалхашка.

И. ГРАДУСОВ,
воккхагIвола лейтенант.

СУРТА ТIА: М. Ужахов.

СИЙЛЕН КНИЖКА ТIА ДIАЯЗВАЬВ

Беррига а дIадоладeла сержантий школа геттара дика йистенйаккхарах Полонкоев Хьусен отделена командиралла оттаварца.

Цхьаннена маравола хилари ше кхьчарна хьахаш а кхетам алш а хилари бе-баша гIулакхаш ва. Хьалхарча денoшкехьа а халонаш кийсъелар кхолача командира. Отделенера нах тайп-тайпара ма бий хIараче ошал йоаза а цуига хьежжа хIаранеца гIулакх леладе а ма дезаи. ТIема гIулакх ца довзача цу кагийча наха ловшaта хана тIема гоазал Iомае, командирски кавыкаш хургйолаш уж Iомабе ха дезар.

Отделени Iомaдара хьалхара юкъ толама чакхъаьккхар Хьусена. Дика опыт Iоайир цо цу хана. Полонкоена хаддаиза лакхъо ший эпанеш. ДикагIвола командир хиларах тарра отделени Iомае шоллагIча юкъа а вут из. Отделени геттара дикагIчарех хилийта хоархI цо. Из чIоагIа хьаллоаца отделене курсантаца — тIема гоазал Iомаярен политически кийчбаларен отличникаш хила чIоагIо йир цар. Из дики гIулакх могалир рота комсомольски организаце. Де дархIарах чакхдалаш гIулакх, кхоачашде а деза. Дукха къахьег Хьусена отделене курсанташ Iомабеш, хьехаш беш. Иштта чIоагIа болх бу отделене агитатора комсомольца Николай Пронина а комсорга Георгий Басова а.

Iомалуш вола хIара салте мел ха йоалаш ча дика гу отделене командира а цун актива а. Курсант санчасте ваха цуца занятеш ю вз ювкарол тIехьа ца вита. ТIема гоазал хаддаиза Iомаерга хьаллоацаш да отделене а взводе а.

Итогашка хьежача эскара даькье шоллагIа моттиг лаьцар сержанта Полонкоева отделене. Йоаржаьча байоакха тIехьашка лаьна сурт даьккхар командира. СовгIаташ делар цун гIоначашта а. Курсанта Абуязидоена грамота елар, хIаьта курсанташта Ахмадовиен Пронинаи командира баркалаш кхайкадир.

Иштта доккхал де хIана волаш вар Полонкоев а цунна карабараш а. Баькъда цу толамех довхаш даь сатийна Iанзар бIухой а Хьусен а. Цария дишленнадац це дезаш латта керттердар — кургйола экзаменаш. Дукха ха дIайода упражненеш тренировкаш еш, книжкашца болх беш.

Ена хьаттар курсанташ дийна боала ха. Хьалхара экзамен — автомат чийса кхоссар. Шевар дог тохадепна, ва, эггара чIоагIагIа Хьусен а волаш. Автомат чийса кхосса болабалалехьа отделене собрание йир цо, упражненеш геттара дика кхоачашдергчарах массане дог вIазеш доал яьлар. Эвзола хьалхарча шин отделене геттара дика кхоачашйина упражненеш. ХьатIакхаьчар Хьусена отделене дегIа. Эггара хьалха упражненеш йир командира ше. Геттара дика кхоачашйир цо из! ГIадбахаб курсанташ. «Ма дика а долаценнад-кхIа»,—йоач агитатора Николай Пронина. ТIаккха геаз кхувсача дIагIабола. Хьежорг хьалъайделар. Кхоссo — моттахьа кхийттар! Кхы цхьаькха а геттара дика чакхваьлар. Иштта геза чийса кхоссар юхебисача курсанташа а.

Хьежорга автомат йийтта яьнначул тIехьагIа хьакхайкалир: «Сержанта Полонкоева отделене берригача бIухоша геттара дика кхоачашийнр упражненеш!».

Дог гIоздаьна ва Хьусен, из гIадейгая ший бIухоша баьккхача толамо. Толамца кхоачашйир вар юхейиса экзаменаш а. Экзаменаш йоалча хана комиандиро шоай сагото еш хилар дика холгра курсанташта. Цулхьа царех хIаравао ший дерриа дено хвоттадаь вар цу деноцка. Отделене курсанташ берриган а хIана бац дьнна тIема гоазал Iомаярен политически кийчбаларен отличникаш а хинна дIаайттар. Цу дийнахьа командира приказагIа сержант Полонкоев Хьусен подразделене сийлен книжка тIа дIаяздир.

Подполковник В. МУРОВЦЕВ.

ВАЙ ИРАЗА ДУХЬА

«Березе», «Береза», со — «Орел»,—кхаш цIогIа детт телефона чу связиста. Бакъда юхадуш хеи дац. Бувзам хадаб.

— Сержант Воронов, сов кхта меттаоттабе бувзам,— шиккав цу бувзам взвода командира.— 15 минут ха а хьойла ва хьа.

— Бувзам меттаоттабергба,— жоп ду Воронов Ивана, автомет хьакхач а алле, эшаш болаш инструменташ материалашца а хьа а айце, зеделин кхоачашйоа вода из.

Довдача ки йисте хьаьдa улаш телефона сеарг кораборгIа цунна, хIаьта саврга нана юкьаь — дехьарча борда йисте. Сержант дIа-юла хьежар. Юхе гIолла сурт дацаш а кома а, е тIий а, е илот а. ТIаккха ник дац дехьавала веза — ка. Цо сарингтa дегI [illegible], ГуIре ар тIаьда лоа дeлар, шийла муа-хьеккар.

Шийлe хач хьалъайбир Воронова. Бакъда цу сакьате юханетта а ода баркъаш тIера Iодаха воьвелар из. Шелало дегI ма а деш, сержант тоаьлар, шортанаш телефона провод хад а лаьца, автомат хеттал лакхагIа хьалd а айш.

Шийлача хико дегI доагадора цун, косош хIана - хIана дуладергда хьина хетар... Воронов хил дехьаваьлар.

«Орел, со — «Береза», Iа дуцар дика хьахоз йона». Метталлар бувзам...

Кхоь вар уж — эрсе Воронов, белорус Доброшевский, татарин Имагиев. Дийнахьа бус 30 километр ник баьб цар, телефонни кабель а буалаш. ЧIоагIа кIаьлденнаб. Байса хилар. Цхьан вIоьхийча немцечо йитача усадьба помещене бийсa, наькха чубахар уж. Набаро вIашцакхухьар бIаргаш.

— Оаш наб е, аз ха дергда,— аьлар Воронова.

Байса кханел дикка тIехьъьнаар сержанта немций гIар хьахезча хана. Воронов дечкъа Iоэдир, автомат а кийчъьь. Немций алх саг вар. ЦаI эсар вар, наькха тIа фонарь а улаш. Вай связисташта цо фонарь тIа ма хьекхийте а. Воронова автомат техар цунна, тIаккха цIаькха а цIаькха а техар. Воронова новкъосташа хьал а лийлха, корагIа гIолла кор дов чуделадир.

Ровно яхача города юхе Воронов юкъе волча подразделенена то бир немцаша. ВIаьина хач а ухаш тIом хилар цига. Говза Iеттар гебагIа цхьан немцечоа Воронова, хIаьта вож фашист цунна тIаккхийттар. Цу юхе хиннача Воронова новкъоста гебагIа Iетта вожавир из гитлеровец а.

Иштта тона хIалхара яьлар подразделени.

Воронов Иван Михайловича тIема никъ чакхбаьлар Берлине. ХIанз машинаькъа Гудермесски дистанце болх бу цо.

Н. АСТАХОВ.

«СЕРДАЛО»
2-гIа оагI. 9 май, 1974 шу.

САЛТЕЧУН НИКЪ

Сийлахь-боккхача Даьхен тIем тIа дакъа лоацаш хиннача Чумаченко Георгий Ивановича Карабулакерча № 1 йолча юкъерча школе хьехархочун болх бу кхойттазлагIа шу да. Цун тIема никъ сийлахьа хилара дика чтекал ду пиччахьалкхен совгIаташа. Георгий Ивановича синой «ТIема Шеча Байрахьа», «Даьхен тIема» шоллагIча степени, «Шеча Седкъа» орденаш, дукха медалаш.

Форда гIашло волаш дIейолабаьб Георгий Ивановича ший тIема никъ. Юххьанца из хинна пулеметашцен йоццийча топашцен кийчдаьча кирах кема тIа гIулакх деш. Из хиннад турпалча Севастополь - городе хкачеп тIема кхоачамн дIакхухьаш а нигаро човнаш хиннa доарахой дьанахувлаш а. Дукха ха дала немецки хIаа делача лодка торпеда техна чудахийтах из кема. Георгий Ивановича ший массехк новкъостаца пхьана кIалхарвоаккх советски фордахоща. Иштта Туапсе кхоач из.

СалоIаш массехк ди даьнча Георгий Иванович юкъе вола фордахой вIашагIа а техе нарта сах: «Форда гIашло хала безам бар ше тIа хьалхашка вала!» Берригаш а ши гIа хьелкашка боад. ТIаккха командира хьакъоаставу хIара итлагIвар. Царна къьелоада Георгий Иванович а. Иштта вIашагIкхет ше къаьстта йола 324-гIа фордахой батальон. Георгий Иванович пулеметни отделене командир а волаш батальоно тIемаш ду Новороссийска юкхе. Цу тIемашки човнаш хиле госпитале вода из.

Човнех айравачул тIехьагIа Баку танкиста гоазал караерзаю Георгий Ивановича. Массехк бетта дийшачул тIехьагIа танкаш хьа а яйце Украинерча Дарнице йода из юкъевола полк. Цо дакъа лоац Украина мукъайоаккхаш хиннача тIемашка, ТIаккха ва Польше кхоач. Цига а чIоагIа тIемаш хул. Укхаза Георгий Ивановича ду эггара хьалхара медаль.

Цул тIехьагIа Люблине йода полк. Эггара хьалхарчарна гоароде чуваьал Георгий Иванович. Беррига Польша мукъалъенначул тIехьагIа Берлине оагIорахьа бодх уж. Кенигсберг, кхыдукха городаш юрташ мукъайоахача дакъа лоац Георгий Ивановича.

Берлина 70 километр [illegible] гаьна воацаш Котало Ди дьа деш хиннав Георгий Иванович Чумаченко.

В. БАКАЛЮК,
Карабулакерча № 1 йолча юкъерча школа директор.

ПАРТЕН ХАЛКЪЕН ЙОХАРГЙОАЦА ЦХЬОАГІО

(Чекхдаларе. Доладар 1-ча агІо тІа).

[illegible]. Тхо дог тийша да [illegible] болча округо, хьинаралча общественника, коммунистически къахьегама ударника, «Знак Почета» орден кавалера, коммунисте Бреславски Борис Ивановиче шай мелла декхарийн орган депутата декхараш кхочушдергхиларах. Ас тІедуьх совещане доакъашхой СССР Лакхехьарча Совета Союзан Совета депутаталле хьажа Бреславски Борис Ивановичан кандидатура оттаела хьаст деза.

В. И. Бреславски кандидатура хьалаоцаш къамаьлаш дир [illegible] «Старогрознефть» НГДУ мастера М. Магомадова, Шерипова цІерагІча Грозненски механически чакхдоахача [illegible] приборовсте Л. М. Гоанковас, республикански [illegible] музей директора Ф. И. Даламовас, ВЛКСМ Грозненски горкома секретара М. Гайсанова, Староирозненски бурга дёттача болхий управлене [illegible] геолога В. И. Соловьевас, Заболотно цІерагІча типографе наборщица Ф. Арсамакова, кхычар.

[illegible]. Совещане доакъашхоша массане раьза а волаш хьалаьнцар № 415 йолча Грозненски хоржамий округе гІолла Нохч-ГІалгІай АССР-ра СССР Лакхехьарча Совета Союза Совета депутаталла хоржар дукха Бреславский Борис Ивановичан кандидатура оттаеш аь предложени хьалаьца а, цу округе гІолла баллотироваться дара из раьза хилар цунгара деза а.

• • •

КПСС Нохч-ГІалгІай обкома политически дешара ЦІагІа цІанагІахийттабар СССР Лакхехьарча Совета Союза Совета Нохч-ГІалгІай АССР-ра хоржамаш дара № 416 йолча Гудермесски хоржамий округе чуйоагІача къахьегама коллективаш, партийна, советски, профсоюзни организацей викалаш [illegible].

Совещане къамаьл дечаш «Пищемаш» завода слесарий-сборщикий бригада бригадира В. А. Устинова дийцар гулбеннарашка шоай коллективе чакхъьийнача, хоржамашта хьалхарча собрани № 416 йолча Гудермесски хоржамий, округе гІолла Нохч-ГІалгІай АССР-ра СССР Лакхехьарча Совета Союза Совета депутаталла хоржа «Пищемаш» завода слесарий-сборщикий бригада, бригадир Висултанов Жамлайла кандидатале оттаваь хилара.

Висултанов Жамлайла кандидатура могаеш хьалаоцаш къамаьлаш дир совещане швейни фабрика Веденски филиала швея-моторица З. Вайсагурова, Советий района Кирова цІерагІча парторганизаце секретара Ю. Н. Петушкова, «Надтеречный» совхоза директора С. А. Бухадиева, Шелковской района Ленина цІерагІча колхоза [illegible] З. Г. Евлоевас, Ножай-Юртовски района А. Шерипова цІерагІча колхоза колхозхо А. Вилинхановас, иштта кхычар а. Шоай коллективаш цІерагІа совещане доакъашхой Висултанов Жамлайла кандидатура хьалаьнцар тІахьийнар цар.

Гудермесски хоржамий округе чуйоагІача къахьегама коллективай викалий хоржамашта хьалхарча совещане дийна массане раьза а волаш социал бир № 416 йолча Гудермесски хоржамий округе гІолла Нохч-ГІалгІай АССР-ра СССР Лакхехьарча Совета Союза Совета депутаталла хоржа Висултанов Жамлайла кандидатале оттавеш аь предложени хьалаьца а цу округе гІолла баллотироваться дара из раьза хилар деха а.

• • •

Пролетбата цІерагІча культура ЦІагІа чакхъьийнача хоржамашта хьалхарча совещане гулбеннабар СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совета Нохч-ГІалгІай АССР-ра хоржамаш дара № 671 йолча Старопромысловски хоржамий округе чуйоагІача къахьегама коллективай викалаш.

Совещане доакъашхой массане раьза а волаш социал бир № 671 йолча Старопромысловски хоржамий округе гІолла Нохч-ГІалгІай АССР-ра СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совета депутаталла хоржа шоай хоржамашта хьалхарча собрание «Старогрознефть» НГДУ коллективо кандидатале оттаваьча КПСС Нохч-ГІалгІай обкома хьалхарча секретара Апряткин Семен [illegible] кандидатура хьал[illegible]

дара а, хІаьта цу округе гІолла баллотироваться дара из раьза хилар деза а.

• • •

СССР Лакхехьарча Совета Союза Совета хоржамаш дара [illegible] Сунженски хоржамий округе чуйоагІача къахьегама коллективай, партийна, профсоюзни организацей викалий хоржамашта хьалхара совещане чакхъьийнай. Цига вІашагІкхийттарш массане раьза а волаш хьалаьнцар № 417 йолча Сунженски хоржамий округе гІолла Нохч-ГІалгІай АССР-гара СССР Лакхехьарча Совета Союза Совета депутаталла хоржа Даурбекова Зина [illegible] кандидатале оттаеш Назрановски района «Октябра 40 шу» совхоза коллективо шоай хоржамашта хьалхарча собрание аь предложени хьалаьца а, цу округе гІолла баллотироваться дара раьза хилар цунгара деха а.

• • •

Крупская цІерагІча культура ЦІагІа чакхъьийнача № 670 йолча Октябрьски хоржамий округе гІолла СССР Лакхехьарча Совета [illegible] хоржамашта хьалхара совещани.

Къамаьл де лоаш цу Грозненски вагонни депо [illegible] К. В. Новикова. Цо аьлар:

— Тха коллективе хиннача хоржамашта хьалхарча собрание массане раьза а волаш № 670 йолча Октябрьски хоржамий округе гІолла СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совета депутаталла хоржа КПСС ЦК машиностроене отдела заведующи Фролов Василий Семенович кандидатале оттаве, аьнна социал бир. Ас совещане доакъашхой тІаьхьа из кандидатура хьалаьнцара.

Фролов Василий Семеновича кандидатура хьалаоцаш къамаьлаш дир совещане «СевкавНИПИнефть» института отдела заведующа, технически Іилмий доктора В. Н. Майдебора, Нохч-ГІалгІай химзавода аппаратчика Л. Берсанова, № 2 йолча горбольница лора С. С. Чадова, Грознерча № 53 йолча школа хьехархочо А. С. Сайпуловас, Грозненски промотхнни депо машиниста М. В. Правилина, ВЛКСМ Октябрьски райкома секретара Г. В. Шиянова.

Совещане доакъашхоша чІогІа раьза хиина хьалаьнцар № 670 йолча Октябрьски хоржамий округе гІолла Нохч-ГІалгІай АССР-гара СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совета депутаталла хоржа КПСС ЦК машиностроене отдела заведующи Фролов Василий Семенович кандидатале оттавеш Грозненски вагонни депо коллектива къахьегамхоша аь предложени, хІаьта из цу округе гІолла баллотироваться дара раьза хилар а дийхар.

• • •

№ 675 йолча Наурски хоржамий округе чуйоагІача къахьегама коллективай викалий совещане гулбенначар чІогІа раьза хиина хьалаьнцар Шелковской района Менжинске цІерагІча колхозе Нохч-ГІалгІай АССР-гара СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совета депутаталла хоржа кандидатале оттаьча Менжинске цІерагІча колхоза комсомолийн бригада бригадир Аржант Клавдия Ивановна кандидатура.

Совещане доакъашхоша № 675 йолча Наурски хоржамий округе гІолла СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совета депутаталла хоржар дукха баллотироваться дара раьза хилар дийхар Аржант Клавдия Ивановнайгара.

• • •

СССР Лакхехьарча Совета хоржамаш дара № 676 йолча Сунженски хоржамий округе чуйоагІача коллективай викалий хоржамашта хьалхара совещани чакхъьийнай.

Цига вІашагІкхийттараш массане раьза а волаш социал бир Карабулакски химически реагентий коллективо шоай хоржамашта хьалхарча собрание № 676 йолча Сунженски хоржамий округе гІолла Нохч-ГІалгІай АССР-гара СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совета депутаталла хоржа химически реагентий завода аппаратчик Храмов Пётр Викторович кандидатале оттаеш аь предложени хьалаьца а, хІаьта цу округе гІолла баллотироваться дара из раьза хилар деха а.

• • •

Хоржамашта хьалхарча совещанешка депутаталла хоржа кандидатале оттабаьрий доверени нах хержар, хоржархошка тІахьежам бир.

ХИЙ ДЕХКАЧА ЛАЬТТА — ЛАКХА ХЬУВКЪАМ

[illegible] лаьтташ [illegible] 50 шу даьнна [illegible] Алма-Ате [illegible] торжественни заседане [illegible] КПСС ЦК Генеральни секретара Леонид Ильича Брежнева белгалдаьккхар, юрта [illegible] хІамера декхараш [illegible] хьалхенна [illegible].

[illegible] хьувкъам. [illegible] лаьтта дукъедаьнна да [illegible] хий дехкарда, юрта боахама [illegible] технически балхаш [illegible] тІа кхоачашдарна.

Хала хете а, дала деза, рай республика районий цхьадолча боахамашка цу доархІамерча гІулакха боатІа тешам тІа ца бохийтакда.

Пятилетка дальаліча, ходамбеча шера, Сунженски района боахамаш социалистически декхараш тІанийцад: шалт дІадийначае хІара гектара тІара 24 центнер, гидуаргаш — 15 центнер, баьцадаараш — 168 центнер, коартолаш — 116 центнер [illegible]. Хий дехкараш кхоачашдувргдац хий дехкача гектарах боатІача тайпара пайда ца эце.

Дукхаза даьча Іилма техникашка, юрта боахама хьалха латтарий опыте хьаьжах лаьттана чудолийтани вегетацион хий диллар юрта боахама культураш дика хьувкъаяра доархІаме хьалаш хилар. Цхьабакъда, республика цхьадолча боахамашка цу хьалех лерттІа пайда эца. Масала, Сунженски районе 3,5 эзар гектара тІа гурахьа дІадийнача ялата 300 гектара тІа мара вегетацион хий диллаш бІаьстах хьаллерча [illegible] бетта. Района боахамий кулгалхой, специалисташ [illegible] бьнаабаларе хІанале цу дергача ялата хий дилла хургдар. Гурахьа йийнача культураша хий дуллаба къаьстта масса [illegible] колхоз [illegible] кхача колхое хий дехкача 1260 гектара тІа гурахьа дІадийнача культурашка 30 гектарa тІа сов [illegible] хий доалла. [illegible] шера [illegible] курсашка [illegible] колхозе, хІаьта хий дилла [illegible] са [illegible]. Цу [illegible] лерттІа пайда эцаш хий дехкача техникех а. Масала, [illegible] хий деттача 19 [illegible] боаххалла [illegible] пайда [illegible] насосий станци. [illegible] боах ца [illegible] цІерагІча колхоза дегІан [illegible] хий деттa техника а.

[illegible] Сунженски района боахамашка [illegible] 105 поливальщикаш кхаьнка хий хуллача болх бечa 42 саг мара ваьц, хІаьта районе йолаш йола 71 машинах болх бечa 7 мара ма.

Сунженски района колхозашка хий дехкача лаьттаех дикагІа пайда эцара доле декхараш кхоачашдарна даргдоца гІулакхаши массехказа бІалгІалдаьхад республика Министрий Совете, юрта боахама министерстве. Цхьабакъда, хІанзал хувцаденна хІама дац.

Пятилетка дальаліча, къоамбеча шера тІайийна социалистически декхараш толамца кхоачашдара цІенкаштт, оацигІоала цеца района боахамаш, хий дехкача хІара гектарах бІезза пайда эца беза.

Хий дехкача хиьа лаьтташ тІачІоагІде деза бригадашта, звеньешта обезличка хургйоацаш. Вешта аьлча, хий дехка а ца дехка а лаьттан вІашагІа йийна ца а деладеш цхьан бригада, е звенона хий дехка е ца дехка лаьтташ дІакъоастадеча бакъахьа да. ТІаьхьа эттагІа хурга хий дехкача лаьттанийн доагІа гІулакх дІакхачийта. ХІана аьлча, цу коллективашка хургйа хий дехкача лаьттанийн [illegible], [illegible] инспектарь, кхьнр.

Хий дехкача лаьтташ тІа болх бечa бригада, звено кхоачамхилай дайм болх бе нах хила беза, боахама чурча хий дехкача [illegible] [illegible] хий дилло [illegible] тІаргболийна.

Юрта боахама балхаш дара дола технологическа [illegible] хий дехкача а [illegible] лаьттанийн [illegible] дІаьстадаьккхилла [illegible] яхаде деза.

ХІара бригада, звенона хІалбоаьйта еза хьат лаьтгьэдера ялан, материальни моральни стимулирование моргаш.

Хий дехкача лаьтташ тІа вІет дика вседаь мастераш ба вай республике. Масала, хий дехкача лаьттан хІара гектара тІара 50 центнер фуалкьаха хьаькІаш яьнай совхоза Ачхой-Мартановски района «Лермонтовски» совхоза хьаькІаш кхувча звено звеньевоче Матиев Бересе, гурахьа дийнача ялата 40,4 центнер ялийхай Грозненски Щурий совхоза звеньевоча Исуханджиев Абу-Султана, дукха кхыбараша. Из опыт юкъейхувлац Сунженски района колхозашка.

Мишта карагІдуад хьалха латтаранита уж гІуланхац хий дехкача лаьтташ тІа?

Цхьан гектара тІара 40 е совгІа центнер гурахьа дийна кІа дахкха 8—10 центнер азотний фосфорний удобренеш тоьца еза. Іалама хьалаш торкаа а. Цеш шоаол-диаза хий диллан а дошацача дана ца дойтаьи алет чуша а деза.

Вай республикаца кхаш лакхдераша шера гІоносам летттабу 1974 шера лакха хьувкъам кхебаьа.

Укх шера хьалха нынай бІаьста. Сиха дІоахау лаьтта, хий. Из бахьан долаш лаьттанера тІоадаа челка хІакъест. Совхозарчуа хьалхагІа хий дилла деза ха хьатІаттар укх шера. Цухуьа дикa вІашгІолхьдаяха деза хий хуйдалга.

Хий дехкача лаьттаех дерттІа пайда эцара тІахьежаш доаттабе беза партийни, советски органаш.

Лаьттан [illegible] йоала продукташ дукхагІа яхара республика юрта къахьегамхоша тІайца социалистически декхараш кхоачашдара доарахІамера хьал хий дехкача лаьтташ тІа лакха хьувкъам кхебар да.

А. ТОЧИЕВ,
республика юрта боахама [illegible] дерттара [illegible].

СУРТА ТІА: Хумсангинскь районерча Ленина цІерагІча колхоза [illegible] [illegible] лаьт.

В. СТЕПАНЦОВА сурт. ТАСС фотохроника.

ЭНЕРГЕТИКИЙ ТОЛАМАШ

Нохч - ГІалгІайчен юрта боахама потребителаш электроэнергеца дикагІа Іалашбара дукха балхаш даьд укх шера «Грозэнерго» РЭУ Малхбоалехьарчей Малхбузехьарчей электрически сетей коллективаша.

Сеташи дІаоттаьй 1650 опоро, тоьй тІаьнча аьнна сьрга нетгах 107 километр, цІенача аьнка сьрг биллаб, 2631 изолятор хийцай, юрта боахама комплексашта эшаш йола 4 километр йІаьха фидара лини йиллай, 12,5 эзар сома маьхa оганизационно - технически кхоастам даьд республика колхозашта, совхозашта, колхозашкарей, совхозашкарей 12 километр электросеть хьатІаийцай балансе, республика юрта боахамашка 94,7 миллион [illegible] электроэнерги дІакхачийтай, 176,9 эзар сома маьхa капитальни ремонт даь юрта боахама электрически сетарта.

ИйсалгІча пятилетка диъаьгІча, [illegible] шера гІайца декхараш кхы дІара а тІехкхоачийлдеш хьабаха да энергетикаш.

В. ПЕТРОВ.

СЛАНЦИЙ ЙОККХА КХОАНЕ

[illegible] АПН [illegible] Эстоний Академий [illegible] профессора Н. Р. ЛАДЫЖЕНСКИЕ [illegible]:

— Ша дика хІана доала, — дІадоладир профессора Н. Р. Ладыженскиe шай дувцар. — йоагІча сланцех: замечаниа даллеча йаьлагІча моттига латт уж — вІорагара, индадьттагара, газагара дІакхача, иІаьта хьалхайга диалча эттаре атагІица делегІча способагІа — карьерни способагІа — аха йиш йолаш я уж. Европейски континента эттара дукхагІа йиллийташ сланцаш йоахкача Кавдетай босеашкара коавійа. Украина [illegible] Академе доархІамегІа, мажерча породай 500 миллиард сомгІа тонн — дукха совгІашашагІа йовшеш условни топлива 90 миллиард тонн. [illegible] хиннаьшта [illegible] эттара [illegible] моттигех ахьаьшех — эстонски чул — дукха а йІаьхегІа а из моттиг. [illegible] тІаьа цу [illegible] захьара [illegible] кІалхарча боалхашек дукха мах бодечаь наькъаца аха езаш хул. ХІаьта, [illegible] сапна Эстоне сланцеш промышленность тахан цу прибалтийски республикаш энергетика эттара доарахІамегІарча доагьеех наІ яе, дукхагІа а гуш да менделеев сланцех. Пошарлатые индустре пайда [illegible] мел чІоагІа гІойле я.

— Николай Романович, шо гІойле боашм да сланцех пайда эцар? [illegible] механизацей [illegible] дукха массашкаіха [illegible] гІа ша, шай цун, хІаьта бакъ 75 процент ма хулий.

— Хаттар доагІаш оттадеда, наганьа саца, доаго [illegible] ка дІагадуя йоала массаре способаш торкалйіса. Цхухуьа хІаманаш вІезнагІа шийлоаташ хиннай ца боаша-дика бедад. Дукха да йоалдаш Кунавмановски, цІерагІча Московски энергетически Іилмантохмашка института, СССР газан промышленность Министерства Киевски «Оргэнергстрой»

лаоттагІара боахача [illegible] [illegible] геолога [illegible] Льнески института специалиста дувхнаьча мелашна къахьийгачул тІехьагІа механизацен сланцашта термически переработка способаш промышленни метод [illegible] (цу гІуллакха моторана [illegible] хьийнай). Установкане лавоа йиллача шай тайпара сланцаш хулийт [illegible] [illegible] хьаттиш [illegible] газ — гІа тара чІоагІа йІоахал цу доагІа [illegible].

— Гувкх, цу тайпара установна хьалгьерга дукха мах бола хила [illegible] ба. ГІойла йоаллай-тем цувох?

— [illegible] эттара [illegible] ГРЭС-аш хьыне [illegible] хьаьльнца установне кхоачаш дІъ цу а [illegible] [illegible] дІ [illegible] хьм тІа [illegible] цу [illegible] хиннай кхе [illegible] цу [illegible] [illegible] тІахдинча гІмотор хмааг — сланецех ліе.

— [illegible] [illegible].

— Цунах шоко ш са. [illegible] цу гІулакха а технологе а, е финансов а духалаьш ма. Сланцех доахка тайпа [illegible] хІо [illegible] а [illegible] даІа. Гувхьа [illegible] хиннай [illegible] [illegible] хинна, химий карпакт (обменени бориче лькайіа [illegible] материал), [illegible] хІо [illegible] буддиш гІогІоандна тІехьагІа йод, [illegible] дика материал, тІехдинча [illegible] хІонара. ХІанз [illegible] нам дин латт [illegible] сланцеш [illegible] [illegible] технологе [illegible]. Цу [illegible] а.

Юрий ИВАНОВ,
АПН [illegible].

ШИ-ШЕГІА ХЬАХИЛАЦ ТОЛАМ

Доала толамаш шератера шерага алсамдоахьш хьабоагІа Наурски района «Красное знамя» колхоза шурий товарни ферма къахьегамхой.

Шоанта хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашдора шерра социалистически яхь а йоаржаь дІадоладаьд ферма коллективо пятилетка диъагІа, къоастамбеш дола шу а. Пачхьалкхенга шура йоахара хьалхарча квартала план — 111 процент, дулх доллара — 102,0 процент кхоачаш е еш районе хьалхара моттиг ца хар кьайбаш леладераша.

Йоахкаш йола продукци кІезиг а ца еш кьайбаш Іаьгара дахарах, укх шера хьалхара квартале дика къахьегарах КПСС Наурски райкома, райисполкома карара кара тІале Ше байрахь аар ферма коллективана.

Хьнлар айдаь хьальет хьабаш леладераша шоллагІча квартале а. ДІаданача шера бить бетта ехкача дукхагІа в укх шера бить бетта хаччахьаляенеги ема шура.

— Кхетта даьгІенашка доажаде ірадоаваргца ехха воахан, — йоах ферма заведующи Хунарикова Яхита. — Цу хана хІара Іатто лу шура 10—12 килограммашта дІакхоачаргья. Цу гІулакхе йиш хулийтаргьа шу чакхдоалаш хІара кхоабача Іаттагара йоаккха шура кхо эзар килограммага дІакхоачаш укх шера тІайца социалистически декхараш кхоачашде. ХІаьта планагІа укх шера хІара кхоабача Іаттагара 2000 килограмм шура яккха езаш ба ферма къахьегамхой. Из дІадахача шера планагІа ккха езаш хинначул 200 килограмм дукхагІа я.

Ферма доаркашта юкъе къоржача нхьо дІададача шера санна хьалха я къона доаркха Джамбетова Зарган. Бить бетта хІара кхоабача Іаттагара 1300 килограмм шура яьккхай цо.

Цул дукха тІехьа ца йолаш я Гайрбекова Асмат, Кишиева Тамара, Имадаева Кесият. Бить бетта хІара кхоабача Іаттагара 1200 килограмм совгІа шура яьккхай царех хІаране.

Доаркаша доаха толамаш дукхагІча даьгар беж Іуй балхах тийша да. Из дика кхетаду ферма бежа Іуша. Царна юкъе къаьстта дика къахьег Адуев Эскарха, Мадаев Сайдуллас. Цар кхоабеча, Іунал деча доахана эттара дукхагІа шура лу ферме.

Продукци дукха йоккхарах а кхоачам хьаьц, нагахьа санна цунга дІабода мах лакха хила. Из гІулакх дицдаьйтац ферма коллективо. ХІаьта цу хьакъехьа цар толамаш а доал. Иштта, 1970 шера ихьа килограмм шура яьккхарга дІадахар 27 кепиг, 1972 шера — 16 кепиг хиннадале, соахка — 14 кепиг мара дІадахаьдар.

Мишта карагІдоал цу коллективае уж толамаш деха?

Коллектива къахьегама дисциплина чІоагІа ца хилта производственни толамашка дог доахнага яц. Из дика кхета е деш цу гІуллакха къаьстта теркам тІабохийт ферме.

— Къахьегама дисциплина толхаьначунца, шиі бахла тІа гІалат далийтачунца къаьстІе къамаьл хул. ГІалат далийтара бахьанаш тахни а тахне, доагІа талаьар лу. Цул совгІа болхлоачунга кхетадойт цо далийта гІалат ферма ерригача коллектива эше долга. ХІаьта цхьа дийцачул тІехьагІа кхы дуаца дезаш а хьлац. Цудухьа дукха ха я ферме болхлой дисциплинах лаьцІ дош ца дуаца, — йоах Я. Хунарикова.

Хадданза йоаихо ю ферме продукци алсамьяккхара, куцга дІадодар лохдара торо луш йола керда резервш гучаяхара, уж балха юкъехувлара.

ХІара шера баьцарча конвеера лаьрхІа культураш кхеб колхозе. Гурахьа йийнача кхьайнача культураш тІа доаркашна [illegible]. Цхьабакъда [illegible] та доахала тІахоцача доахана ювчул дукхагІа бераг тІа хийтта йоахра бул. Цох хІоагІа ма хулар ферма. Уйла йир из кхоачамбоацар дІадаккхара [illegible] дича бакъхь да хьажаш. [illegible] доахан [illegible] кхерча лагераша уж а содара кхаба [illegible] [illegible] гІуланх кхьача, [illegible] хацашка [illegible].

Цу [illegible] рашка чусоадесе [illegible] хьацкара [illegible] [illegible] хьаш [illegible].

Цу гІулакхо [illegible] [illegible] тал [illegible] [illegible] лохде [illegible] [illegible] кхере дІаддийр.

[illegible] дарачІоагІа [illegible] [illegible] гадаш доахан дайм чусоцадаь лоаттадаь. Цудухьа цхьа йолча дана доажаде ара ца даьхача даьш уж. Цхьабакъда доакьар пайда боацаш доахане гІа доа ца дайтара е кердалар хьаьсдоалийр. Доахан электрофицированни бежа Іуна новкъостанца доаьажде долалир.

Хьалха кулар доаркаш ханалья балла ца боагІаш е доахан кхабара рацион эшача тайпара кхоачаш ца еш, эшачул совгІа доакъар доладеш, шоашта хьахеца концентрированни доакъар бежа Іуша, доаркаша доахнга дерригa дІа ца кхоачийташ. Уж гІалаташ дІадахара хІара дийнахьа ферма советера цхьаца саг графикагІа балхашта тІахьежам бе оттевир. Дежурни декхарийла ва болхлой хьабехкалехьа хье а вена, деррига дийнахьа ферме хила.

ЧІоагІа теркам бу укхаза пальха балхацара моральни материальни безам совбаккхара, цар балда хьалаш аттача дахара.

ХІара бетта социалистически [illegible] эгаш ю ферме. Нагахьа санна хьокхамаш хьалхарча бетта хинначарах везІа худе, уж лохдалара бахьанаш гучадоах кхоачамбоацараш юстардалара де [illegible] балалу, хьалха латтача белахой опыт [illegible] тІехьабувсараша беж бу.

Ший балха кормаш кхоачаш а [illegible] социалистически яхье керт [illegible] доараш 5 соц [illegible] [illegible] [illegible] доаркашта кхоакха [illegible] ахчан премий лу. ХІаьта [illegible] эттанах [illegible] хьалхле яьккхача доаркаша [illegible] сом лу.

[illegible] шера цу тайпара [illegible] [illegible] социалистически яхье [illegible] хІара [illegible] Іаттагара 2663 килограмм шура [illegible] Джамбетова Зарган [illegible].

[illegible] Іуша [illegible] бетта [illegible] [illegible] 10 [illegible] лу, нагахьа [illegible] цо Іунал деча доаханагара [illegible] шура хьалхарча шера иьнда хинначул кІезигагІа ца хулe.

Дика Іалашбеш къахьегамхой болх беча шоана тІареца: спецбарзакьашца, ведарашца, моршца, кхычунца. Йоакхо ю колхоза, ферма кулгалхоша хьайбаш леладераш цІагІа эшачунца Іалашбара а. Масала, дахча, вІора, йол, кхыдар лу.

Шура йоккхараш из дечавьлдкхенга йоакхараа пятилетка план диъ шера кхоачаьше социалистически декхар тІаийцад ферма коллективо. Цхьабакъда из кхы а лоацъе лерхІ колхоза хьайбаш леладераша.

— ИйсалагІча пятилетка план укх шера 7 ноябрь тІаккхоачаш кхоачаьше лоархІад вай, — йоах Я. Хунарикова. — ХІаьта лагІрхІар кхоачашдара аи ха тоонаш а я ферме. ХІанз кІезигагІа дале 1975 шера февраль бетта чотах къахьегаш да тхо.

М. ХАМАТХАНОВ.

КАСПЕ МЕХКДАЬТТА ПРОМЫСЛАШКА

Азербайджане доахкача дерригача мехкдаьттан цхьанe сгагІа [illegible] тахан йоала Каспе мехкдаьтта промыслаш кхы тІа а шерлуш латт. Масала, Бакуни юкъехьарча форда кІоаргга бІаь метрга дІахоачам латтача хи тІа Каспе эттара йоахкагІйола боната гІойре хьалье йоаленнай «Каспморнефть» объединени. Цу Іалаьмате йоккхачa, 40-ла вІашагІардаь кІожа массел хІани цу аьнна лакхаче болата зеленала тІара цхьан ханна бурув тоьаргда массели скважин яхха.

Форда кІалхара мехкдаьттa лоахмага дагІадара кийса чакхдоахаш гІулакхаш да фонд бІех ца балийтара. Мехкдаьтта тІоа хьабийлачуа тІехьагІа мехкдаьттан газ кІеж дрейфоалийтаргйоала ший тайпара оборудоване хьаьй. Гетара дика [illegible] кхьийа проблема а — [illegible] даьтта дахІхийтар. Бохла [illegible] ета гаргагІа болча мехкдаьттa кхоа промыслерa турбонасе дашца гІолла хьава [illegible], хІаьта [illegible] — Мехкдаьтта ТІоши тІара — [illegible] корашца. Яьоса [illegible] таммарш чу хІаьагагІа теркайтар дукха хий чудетт. Юха а мехкдаьтта чудеттара хьайшагІа Мехкдаьтта ТІоьнта моаш къаьсттаве отстойникашка чулетт таммераша хий. Цига, фоаза чу мха чукхалохьа, ниэ болча гІперашна юхадоачача мехкдаьттах Іоціеналу хий. [illegible] бахьан долаш Каспе чура хий цІена хул.

Вахид ДЖАФАРОВ,
АПН корреспондент.

АГИТПУНКТ БОЛХ БЕШ Я

СССР Лакхехьарча Совете хьалча хоржамашта дика кийчбенна я Гудермесски района Джалкински поселкерча юкъарча школа агитпункт. Укхаза хоржамхошта долаш да дешa центральни моттигерей газеташ, журналаш, Іеьдала Лакхехьарча органе хулача хоржамах дола литература. «СССР Лакхехьарча Совета хоржамаш даьнах йола Положени», «Конституци — СССР Союза кертера закон» яхаш кхыдолеш брошюраш.

Оттаьча пІаьагІа болх бу агитпункто. Шо-ярей ергІак [illegible] [illegible] ду [illegible].

— ХІара сайрийна дукха нах гулду тха агитпункте, — дуаш агитпункта заведующа, школа хьехархочо Силхоев Муссаа. — Хоржархой чІоагІа сечукъхоал. Цар газеташ, журналаш, брошюраш деш, телевизора хьожаш. СССР Лакхехьарча Совете хулача хоржамий хьакъехьа агитатора еча беседашa ладугІаш хул.

Шоай участкай хоржархошца хоржамий хьакъехьа беседаш ярца белгалдаьнаб агитатораш А. Овсянникова, Ш. Ингибов, А. Максименко, кхыбараш.

Р. МАЛИЕВ.

Днепропетровски область. «Домна - Іалльмат — 5 декабрь хьатІаотташ!» Дукха эзараш болча гІишлонхой коллектив цу лозунго тІаьхьех пайда еца йиш йолаш 5 эзар кубометр чура чу йоаа, Криворожски металлургически заводе хьальаш латта 9-гІа домна хахьалха хьалха эксплуатаца дІаяьлара.

Кердача домени шийшка ерригa производственни процессаш боккъоаца автоматизацица механизацица я.

СУРТА ТІА: хьалъеш латт домна - Іалльмат.

А. ЗАПАРАЙ сурт.
ТАСС фотохроника.

КХАШКАРА БАЛХАШ СИХДЕ ДЕЗА

Ялат, тидуарташ баьцадаараш, сом, шекара свекла, коартол 1974 шера дукхагІа яккхарах кийчъяраш доккхий социалистически декхараш тІайицад республика юрта боахама къахьегамхоша.

ХІанз колхозийн совхозийн кхашка чакхйоалаш латт хьувкъама тІехьа лоаттабеча къовсама хьалхара этап — бІаьстан юкье шо культураш дІаер.

1974 шера 6 июнь тІаккхоачаш ерригача республике бІаьстан юкье дІайийна культураш 156 эзар гектар я, из планагІа — 85 процент.

БІаьстан юкье культураш дІаера плэн хІанзале кхоачашьяй. Уж балхаш чакхдаьха бовла гарга ба Грозненски района колхозашкец совхозашкец.

Цхьабакъда, хІанчуа тІехьагІа ерригача республике дІае езаш 18 эзар гектар я, цох дукхагІа доле лаьтта Сунженски, Назрановски, Гудермесски районашка а долаш.

Дика гІулакхаш карагІдаьлад шекара свекла хІанза балхаш колхозийн совхозийн механизаторашта. Из технически культура 9981 гектара тІа дІайийнай, планагІа — 101 процент.

Республика боахамаша сихдаь дІаюш а тидуарташ. ХІанзал 13746 гектара тІа дІайийнай из культура, из хул планагІа 86 процент. Тидуарташ дІайийна яьнай Назрановски, Грозненски, Малгобекски, Надтеречни, Ножай - Юртовски, Урус - Мартановски, Шалински районашка. Цхьабакъда, из культура дукхагІа кхеча Сунженски районе планагІа 4960 гектар йолча алхха ехана тІа мара дІайийчаш. ХІаьта тидуарташ дІаюш дикагІа йола ха тІехьайнай.

Ерригача республика укх шо ра 73,1 эзар гектара хьежкІаш дІае езаш я, хІаьта хІанзале дІайийнар 55 эзар гектар я е планагІа — 74 процент. Республике эттара хьалха хьежкІаш дІайийна яьнай Наурски Надтеречни районий боахамаша. Цунца цхьана хьежкІаш дІаер тІехьадоах. ПланагІа 5600 гектар дІае езачо 3385 гектар мара дІайийнадац. Сунженски районе планагІа дІае езачех хьаннIаш 61 процент, Малгобекски — 57 процент, Гудермесски — 65 процент дІайийнай. Цу районий боахамашка кхы а дукха хьежкІаш дІае езаш я.

ЧІоагІа лелхара лел дуга дІадуалга. Нагахьа санна соахка укх ханац йийсдича 1020 гектара тІа дІадайна хинцадале, хІаьта укх шера 760 гектара тІа мара дуга дІадийнадац. ХІаьта Гудермесски районе боахамашка хІанз мара боахьоша дуга дІаде я хилдадьдац.

Кх туркаш латт,

ОАХА ЯЗДАЬЧУН ЛЕРАГІА

Укх шера 21 марта «Сердало» газето кена текаш «Хьабоалабел дикагІбараш» аьнна корта а болаш рейдови бригада материал. КПСС Назрановски района хьалхарча секретара цох. Беновa тхета аьлу:

— Цу статье тІа дувца деррига кхоачамбоацараш района буьзама ушила балла долаш хинналте дІаьдойт. ЛерттІа таьхкинча тІехьагІа из гІуланх дийцад района буьзама ушила коллектива совещане. Постановни Гребенников но [illegible] барагІа боадаре дІаьлаьккхай. Балхa тІа гІалаташ дуьлийтарагІа буьзама Экажкъонгий - Юртарчен Аьтий-Юртарчей [illegible] [illegible] административни бехк баь.

ЛАКХАЧА БОАРАМЕ

Нохч-ГӀалгӀай культурно-просветительни училища отчётни концертера

Тахана [illegible] тайпа-ра, [illegible] дешнаш дека-рам [illegible] КПСС Центральни Комитето, Советски къанойн хьеннашна вай социалистически [illegible] экономика а культура а [illegible] пятилетин [illegible] [illegible]. [illegible]

Из дешхар хьоечашделла къийсам вай респуб-лике. Хоьш долчу беса, КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкома Х пле-нума социалаш хьовчаш а даш партийни, советски, культурни учрежденеша ухх тӀеххьарча ха-на белгала шербаб дуккхача къинехь бола [illegible] къахьегамхоша интерна-циональни, атеистически [illegible] [illegible]. Цу [illegible] [illegible] кулътур-реждененей болхлой. Уьш ба на-ха культурно салоӀелла Ӏалаш деран. Культура [illegible] клубий, библиотекий [illegible] тӀа [illegible] [illegible] тайна да дуккхача дахьхье КПСС XXIV съездо [illegible] отчадаь экономически а соци-ально-политически а [illegible] длаза къадашделга.

Цудухья да культура учреж-денешка болх бераш шоай идейно-политически хьехама боарам лакха болаш, клуба, библиотека болх дика бохзаш дукхабезаш, къахьегамхой салоӀем [illegible] хоаш хила безаш. Из дешхар кхоа-чашду республика культурно-просветительни училища. Клу-башкарей библиотекашкарей болх Ӏомабеш укхаза дешаш ба 17 къомех боли 220 дешар-хой. Укх шера училища ераз 78 культура болхлой.

Чакхдоалай латт [illegible] дешаре шу. Малага хьовшда училища педколлективо, общественни организацеша къо-на культура болхлой кийчбора дешхар? Цу хаттара жоп де-заш бар укх деношка Х. Нура-диловна цӀерагӀча театре Нохч-ГӀалгӀай культурно-просвети-тельни училища отчетни кон-церта [illegible] [illegible] [illegible] а дир. Шинь-ах сахьата гулбен-нарий дега салоӀем беш тайп-тайпара илли аьлар, эшараш лекхар, халхараш дир, бейташ [illegible] училища дешархоша Белгалдаккха доагӀа из пар-ишка лакхача профессиональ-ни боавне вӀашагӀехьдаьнна-[illegible] [illegible] а укх шера республика культура уч-реждененшка дика болх бергбо-[illegible] кийчдой хьоечаргба, аьш-[illegible].

Концерт [illegible] [illegible] Ви-сантова [illegible] [illegible] [illegible] шe аьлар «Дакхе» яха бейташ [illegible]. КӀоанта чулоацам бо-[illegible], хӀаранена уйла яйташ яр [illegible]. Цул тӀехьагӀа вӀашагӀ-кхийттача хоро (художествен-ни кулгалхо а дирижер а Н. В. Берсаношева) ела «Мах наре [illegible] хьо, хьанеара Росси» яха [illegible], «Сии шоболо» (Дакхе) яха гуржий илли, лоах В. И. Ленина ду-кхаезаш хиннар Бетховена «Бет-та соната» яха [illegible]. ХӀаьта кхаднаьха хоро оал «Вай нож-наӀарешка» яха Танаева илли. Хьажа бӀахьарена бокхача теркамца ладувгӀ хоро аьнача иллешка, лакхача эшарашка, чӀоагӀа тӀоераш тохаш тӀаьц дир хоро кхоачашдаь хӀара [illegible].

ЧӀоагӀа дега салоӀем хулаш, тӀаьш гулбеннарешка дахчаь пандарна Джабраиловен, Шахаблаха, Алиева лоаха «Дот-тагӀий саманах» яха эшараш, Висантова йийна «Нурадилов-вах» яха Хамагульгова бейташ, балетмейстера Шарипова от-тадаь «Ламара кӀаь» яха ерсий халхар, иштта кхы дуккхаьнеи тайп-тайпара гойтамаш.

Ӏалаьмате чӀоагӀа бераш [illegible] [illegible] гӀоадоенкх Нохч-ГӀал-гӀай АССР культура заслуженни деятеля Мундашилина от-тадаьча «Лоаман халхаро», Гайтиевен, Пайзулаевен, Кры-люкован дайа белаш халхаро, Янурхаева оттадаьча «Лоамаш лакхаш» яхача халха-ро. Зале пахаддаш чӀоагӀа тӀоераш а детташ, шоалагӀа а хьоагӀа а хьовчашдайт уж.

Массанега чӀоагӀа уйла яй-таш, советски халкъа сийлахьа истории, во фашизмаца турпала латаш баьннка сийлахь-боккха толам, гитлеровски фашистий къиза [illegible] дагаоахийташ, хӀарене дега вӀашагӀашка кхоа-чаш яр В. Баблровас йийна татарий поэто Джалиль Мусас язъяь «Варварство» яха бей-таш.

Отчетни концерте юкъе дар «Асса» яха хӀаьвзара бахьаш халхар, комсомольский илли, «Са горад» яха илли, эрсий, нохчий, гӀалгӀай, кхыча къа-мий эшараш, кхы дуккха а тайп-тайпара гойтамаш.

Нохч - ГӀалгӀай культурно-просветительни училища отчет-ни концерт толамца чакхдаьлар, цхьабакъда, дӀаха йодача ха-на доарэӀам бе безаш да цхьа-дола дешаш. Училище арахеца-раш дукхагӀча дакъе респуб-лика юрташка болх бе безаш ба.

А. ХАРСИЕВ.

ДЕШАРХОЙ БРИГАДА

1961 шера дена Сержень-Юр-тарча юкъерча школе бехк бен а дешархой производственни бригада. Цо хьалхехо тайп-тайпара юртбоахама культу-раш: хьажкӀаш, шекара свекла, баьццараш, хьаьяаш.

— ДӀадахача шера тха де-шархой производственни бри-гадо 4,5 гектар йолча участка тӀа хьажкӀаш баьццараш кхедир, — аьлш духа школа директора А. А. Ганукаева. — Цул совгӀа дешархоша дикха нехкъостал дир «Автуринский» совхоза болхлошта шекара свекла схьагӀа чуйина хилхара. Дерриге а 680 сом ахча хьа-ьдар бригадо. Цох тха школа дикагӀбола дешархой Нальчи-ке экскурсе баха хилар, хӀаьта юхедисача ахчах октябрятай-та форма яьхар оаха.

Укх шера дешархой произ-водственни бригадо къалхе-ерга 2 гектара тӀа хьажкӀаш, кхзал йолча майдан тӀа шекара свекла, кхьийола юртбоаха-ма культураш.

— Соалха гурахье а деча аьха Ӏодилар оаха тхой дахьт-та, — йоах дешархой производ-ственни бригада члена, школа комсомольски организаце се-кретара Х. Рахуева. — ХӀаьо хьажкӀаш кхьийола дӀиваши дӀайийка дахьхан тха. Бригада членаша чӀоагӀа бӀарг-Ӏувш лоттаду дӀайийнача хӀасмаьта. Бейрига а 90 сага ва тха брига-даца. Къаьстта белгалбаьнна дика къахьегаш ба бгӀча классера Хадаев Рамзан, 8-гӀча классера Хусаинов Мумади, 7-гӀча классера Хамдулаева Хадижат, кхыбараш.

Белгалдаккха деза, хӀара шера дика толамаш даьхарах школа дешархой производст-венни бригадана КПСС обко-ма, просвещене министерства, комсомола райкома дуккха дипломаш хоастабера грамо-таши еша хилар.

М. РАДОВ.

«Доадалийта мишта мегарга да из...» — иштта цӀи йолаш я Центральни телевидене музы-кальни редакце Коталов цӀай-ва — 9 майна хайтьеш йола телепередача. Останкински те-лецентра студе чу вӀашагӀкхе-таргба Сийлахь-боккхача Даьхен тӀема шерашка гитле-ровски гӀаьрахоех дийтераш а деннаш, иллеш шай искусства-ца моастагӀа эша а воь котале йоаккхаргйола ди гаргакхоачо-дара поакъестал деараш а.

СУРТА ТӀА: СССР халкъа артист М. И. Жаров (аьттехьа-ра шоллагӀвар), Центральни телевидене диктор В. И. Ба-лашов (аьттехьара кхоалагӀ-вар), хьалха хинна фронтови-каш, тӀом тӀара доттагӀий, цхьана тӀулехь деш хинна летчикаш (аьрдехьара аьтте-хьа) Л. В. Афанасьев хӀана композитор), Советски Союза Турпал В. И. Стрельченко, Со-ветски Союза Турпал Л. С. Светошенко (аьттехьа йиттер-вар).

ТАСС фотохроника.

ПИОНЕРСКИ БАЙРАКХАШЦА ИИЙСЛУШ

Дукха ха йоаллаш Орджо-никидзевская яхача станице чакхъьлар комсомола райони комитетой пионерий Ще-мок кийчдаь байракхаш лелае, аурма лакха, фата тоха харга хьажар. Из кетадаьдар пио-нерски организаценен комсомо-лаи В. И. Ленина цӀи оппа 50 шу дизара.

Цу дийнахь станица цент-ральни майда сийрдаьннарг — цига хоза кийчъенна вӀаша-гӀкхийттаяр района школа-ши пионерски дружинаш. ХӀара къона лениной елача пи-онерски байракха, цӀеча гаь-стука теше хургвола хьал-кхевара лаьрхӀа дар хьажар.

Байракхаш лелераша гой-тар байракх лацар, араи-кхар, байракха шие хатта сий-лен ха хушадалар. Фата ст-тарашен аурма лекхарашен кхоачашдир жюре хьалхашка оттадаь «ЛадувгӀалаш!», «ВӀа-шагӀкхета!» яха а кхьйола а декхараш.

Хьажара чулоагӀа декхараш массарел дикагӀа кхоачашдир Орджоникидзевски № 1 йол-ча юкъерча школа Кошевой Олега цӀерагӀча пионерски дружина (йоккхагӀйола вожа-ти Н. В. Бабкина). Цу школа байракхаш лелераша хьалха-ра моттиг яьккхар, 69 очко а йолаш. ШоллагӀа моттиг яьк-кхар котбалара беррига тӀабахийтача Ассински № 2 йолча юкъерча школа Чайкина Лизай цӀерагӀча пи-онерски дружина (йоккха-гӀйола вожати З. И. Чертко-ай). 37 очко хилар цар. ХӀаь-та кхоалагӀа моттиг яьккхар Ассински берий цӀен Косьмо-демьянская Зой цӀерагӀча пи-онерски дружина (йоккхагӀйо-ла вожати А. В. Булгакова).

Смотре котбаьннарашта пио-нерски организаце районни со-вета грамоташ елар.

В. ГУЗЕЕВА,
районни пионерийн дешар-хойн ЦӀен методист.

КИНО — НАХА ЮКЪЕ

Мехкадьаттахошта [illegible] кино доарждара гӀулакха чӀоагӀа йоакхо ю мехкадьатта, химиче-ски, газови промышленности болхлой профсоюза обкомо. Укх деношка обкома президи-умо итогаш йир киноустановка-каша, культура ЦӀенош, клу-баша хьалхарча кварталах баь-ча балха. Яхье хоттальнията лаьрхӀай цох. Куличи захеку-юци йола «Горская — 2» яха мехкадьатташ клуб. Наха юкъе кино доарждара укх шера хьалхарча квартала план 137 процент кхоачашдьй цо.

ШоллагӀи кхоалагӀи мот-тиг яьккхай Чкаловен Сергея цӀерагӀча клубаша. Шоай квар-тальни планаш цар кхоачашдь-й 125—129 процент. Болх во бьбеш хиннай ДК, Островски цӀерагӀча клуба, «Пролетбата» ДК киноустановкаша.

Киноустановкай, клубей, культура ЦӀеной болхлоша айхха бувзам лоттабу тергг гарча моттигашка йолча шко-лашца, нохкъостал ду царна де-кара программа дӀахьадеххара репертуар хьалхархьара. Школа-ша скиача заламашка хьежжа кхаст-кхаста фильмаш гойт бо-[illegible].

Е. ГАЛИЧ.

ШАХМАТАШ

Город Грознера шахматий клуба дӀаьдош а маӀача наха юкъера профсоюзий хьалхагӀа Еркгаттен хьафинале. Турни-ре даьхье леламаш ва 7 спорта мастера 9 мастералла кандида-та.

Алфинала 9 тур [illegible] [illegible]. ХӀана [illegible] хьалха веагӀа спор-та мастер А. Райзман (Минск). Цул 7 очко а. Пхьа-лх очко йолаш хьалх В. Ар-сеньев (Ярославль) шера [illegible]. Цул тӀехье 6х йиь очко йола Владимиров, Исефьен, Пыш-кин, Хант.

В. ЖУК-ТРИПОЛИТОВ.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ГЕРЗА МЕТТЕЛ — МАШАРА КЕЧАЛАШ

9 МАЙ — ФАШИСТСКИ ГӀАЬРАХОЕХ ЧЕХОСЛОВАКИ МУКЪАЬЬККХА ДИ, ЧЕХОСЛОВАКЕ ХАЛКЪИЙ КЪАМАН ЦӀЕИ.

«Збройовка» яхача брновски завода меӀара салагӀа а пое-даь хьо чукъ ваьчк эгтара хьалха бӀарг тӀаетт жиука хьасане дегӀача лакхача памятника. Цул шоаккха еттӀоат тӀа дӀаьмаца хьеххаш аьвь латт фашистски терроро Ӏазело укта-баьрий цӀераш. ТӀехьагӀо хайра оаш, заводе гӀаьна сайн хьалхавальгна лийнача сага — Чехословаке Коммунистически парте парткома секретара Богумил Убра цӀи [illegible] [illegible] [illegible] минут ца яьлага.

...ГӀар-тата доаллаш, массаза а. [illegible] далеча. Прагигара дӀайийхкхача, брно шеьара [illegible] сахь йоалаш а хьамотта [illegible] хьасане сатийна а город хетеду. Цхьайбакъда, Ӏалаьмата дукхача брновски заводий [illegible] чухье цо бола яхд ба-тату даш. Эгтара боккхагӀа хӀаме ца аьйна а «Збройовка» яха завод.

Буржуазни республика йоакш хаза Европе эгтара боккхагӀ-йола герз ду завод яр «Збройовка». Чехословаке нацистама дӀалаьнчуна тӀехьагӀа «Шкода» яхача цӀаьонски заводашца цхьана Германи Геринга доаллахьа хиннача Ӏалаьмате болхле-на концернана юкъедаьлар «Збройовка». Гитлеровски вер-махта арсеналашта массана герза герза кхоачашвал лоттабе бохар брноре...

«Збройовка» истори тӀаьххьа доакка шийка хьадаь дарий-тора Ярослав Немова. Лоравш партгига хьехна оала брновски болхлошца гӀаьрлошта духьала лоаттабенча турпалача къоасама оагӀош. Коммунистий кулгалла шерра Духьалаш бо-лам гӀеттар заводе. Къаьстта чӀоагӀа шерболар из германски фалангана духьалаш советски халкъа Сийлахь-боккха Дал-хон тӀом болабеннача тӀехьагӀа, Подпольщикий группо са-ботаж лелайора, хоаш а итташ арайоккхар Советски Эскаро моталонна чакхйоахьча снарядей хьамчехь, дукеш шоалагӀа цӀема хьжча фронташкарча хьалах дутьш йола листовкаш.

Гераэе доаьхьйна лелар яр гестапой. Ийбаьраш тӀа-тӀа дукхагӀа Ӏоаре. Шенльберг яхача къьалерча зиндана [illegible] дьар гитлеровцаша. Тхоца хьалхашка уьл еттара къайле-тӀа да» яьна майяьге дам боахна тӀаштта документ, [illegible] чакъьанхьома духьалара гӀулакхаш» доалларах гестапос «Збройовкерча» болхлойн гӀулакхерча воаьен йоакха группа дакъа хиларах коммуниста партгерча правленна бал [illegible]. Цунца тӀехьа боатӀаш дӀаьхха списока ах Доминик Черник, Олдржих Кречарж, Станислав Купп...

ХӀаьта шоалагӀа оагӀо тӀа — заводерча Духьалаш бола-йе эгтара чӀоагӀагӀа дакъа лоацарий сурташ. Царех хьал-не тӀара Богумил Убр воаш хоао. Инструментальни цехага хьошаш тха доача хана партгиам секретара дӀагӀоангар се цу кхаш шийн станица лаьттача моттига. Убр дӀалига аьна уйла-ла, [illegible] чубахьхар осаоаваш. Шенльберк яхача дьаша чу классар оа. Шенльбергера веальеча тӀехьагӀа — Юлиус Фучика къийлаа патриоташ боабаь Плетицкое хил-ча берлински набахта; Цул тӀехьагӀа Граллерча набахта, цул тӀехьагӀа — концлагере. Лаьц воаллача хьача тӀаьь пхеь сагаца хьа Богумил тоаш тоаш лаьрхӀа хиначча дий-воаьц советски тьмаш чулайнаи лагере.

Пролетарски интернационализма байракхаш хьалха а даьц латтай хинначи советски салтама шоай са хьолецар чехословаки хьалха паргӀате ялхар духьа лоттабенча кьоссам. Богумил Убра шеталь эгтара боагӀа бар дуь — Климент Готвальда тӀехьалаш «Советски Союзаца — духо мел доал!» Из дег-уйла чубоссаьй цар шоай бераштон бе-рий Кьайнин. «[illegible]» [illegible] — дӀахьаьи Убра, — «Збройовка» ту сахьата тела боагӀача тайпара [illegible] аьттехьалара; [illegible] дахьставбаьла уж, укхаза саго хьал ца леваш, тха завода мести-ра гӀоала аха бахлар». .

КПЧ чӀоагӀа организаца я заводе. Боккха кхетам боаш бе во, кагархоша къаьстта уйла тӀа а йоийташ. Алкха шера 1973 шера КПЧ члений кандидаталла дӀачуйийла 200 гергга къона болхло.

Дунен шоалагӀа тӀом чакхбаьларца дӀаьхьар «Збройовкан» во ду лешца «герза» социализаца а. Юкайхар хӀаьх е тӀеньа дунен халкъашта юкъерча хьажаршка эгтара хо-шагӀдола совгӀаташ дахача образецех йола шоалхьа го-рам хьаж производство миро яц. ХӀаьта «Збройовка» перттер-ча конвейераш тӀара халкъа боахама тракторя тухьойт. Эгтара хьалха арахийнача «Зетор-15», «Зетор-25» яхача тракторашта тӀеххьа цоайбаьллааш боккха цоа баа тооаш.

«Оаха 300 эзар совгӀа арахийначча «Зетора»-ша ЧехъаьтхаӀ Чехословаке юрте боахама коллективаша, — доаллахой дувц болхлоша.

ХӀандарча «Збройовко» цхьайха лохакӀоагӀара продукцо — канцелярски вычислительни техника, истек къаьстта шоай тайпара инструментам. Къахьегам дунен халкъашта юкъе социалистически беркарца дувзаломца СЭВ-а чоешаш долча шоалагӀа вуӀарча. ЦаӀ йолча вычислительни системана перифе-рийни аппарата арахеца йоалу я заводе: йоалун цаьи-дотта электрически машенаш, телетайпаш, счетни устройст-ваш. Масала, СССР-а лаьрхӀа яр шу чакхдаланаьа про-екте кийчъорьа цӀи лезача «Консул» яхача маркех бола электрически комуйоаа ду 40 эзар совгӀа машина. Дукха ха йоалаш «Збройовка» коллективо керда социалистически декхар тӀайийцц — пятилетка экспортни план 1975 шера 30 сентябрь хьатӀоттале кхоачашде, юхедисача беттанка хьа-тӀабоагӀача пятилетка чота СЭВ-а мехкашта 100 миллион крона махьа продукци яла.

Керда хьалхь йоакха корпус дӀалоац инструментальни цехо. Укхаза хьовшал техар аз социалистически къахьегама бригада хургалхочуне Мирослав Колничекаца. Бригадагара бригада хургалхочунца Мирослав Колничека. Бригадагара бригада хурглахочунца Мирослав Колничекаца. [illegible] ер беккхохьяше участок я — червячни модульни фрезаш кийчъехта. Цо дӀадех квалификац лакха хулга а, оаткал гет-тара нийса хьаьлга а, вешта болхлочун хила мабоагӀара дика кхетам хулга а. Из долаа хӀамь колаш ла. Мирославен цун поакъосташен заводерча рационализаторий тхье тешшаме чӀоагӀа хьалара моттиг лелаю. Дукхха рационализаторски предложенеш юкъехьара чотех соахка 16 процент лакхъалар бригаде къахьегама оасаре. Цо хьаь йолалий хьалхагӀа кхь-ча механикара тӀахкхаьаьна ца йоалаш хиина чоалханеча профиль фрезаш. Укх пятилетка дихьагӀча шера «Колничека команда» дешхар тӀайиӀцаа 600 эзар крона махьа продукци кхы тӀа а арахеца.

— Оахош лаьрхӀачех хьалхара дахьа нӀслагӀа шай тӀа-кхоачаш чакхдоаккхаргда оаха, — йоах, шо Ӏадикх а йийна дӀаяцаш, Мирослава.— Из хургда бригадо Кортамукъален Дена, чехословаки халкъа эгтара сийрдагӀча цӀайна душ дола дег тӀара совгӀат.

Брно — Москва.

А. БУТЛИЦКИЙ. (АПН).

ШЕРЕХИ ГАЬНАЛАХИ ЧАКХ А ЯЬККХА

ДагадоагӀа 1941 шера 22 июнь, Би-Би-Си диктора сатий-еча оаза «Германи Россеца тӀом болабеннай...» яьна хьанхьийкхадаь ха.

Советски Союзах дола бакъ-дар юхамачахьа дикха гӀер-таш долла хӀама дань буржу-азни пропагандо. Советско-гер-мански фронтерча хьалах дола доакъаш кхгахьо мара ардаул-лаш дацар. ЦӀеча Эскаро бу тӀом лабарра бувлацар кар тӀа. Сводкаш тӀа дувцар «танкаш фенерах яь я», «герз кхьаьнара да», бӀу во Ӏомабаь ба», «тӀем бе даца» яхаш а уржаго кхьа-дола дозаераш ш.

100 денаш дукхагӀча хана ду-хьала лоаттахургьяц Советски Союз яхаш дувцар Великобрита-ние премьер-министра Черчил-ла... Цунна тӀехьа оалар Малх-бузен радиос: Москваш Ленин-гради-м, вӀаьла дувца хабар а даш, дӀайоахаргья. Сталинграда юле гӀолла Волгая дехьа барг-ба, советски фронт шин дакъа екъаргья, хӀаьта СССР Малх-бузехьарча районашкара ерри-га мехкадьаьта ресурсаш, про-мышленни предприятеш, аьт-тагӀара оахаш йоаха пайдане хӀамаш Германе бе гӀоргья.

Малхбузехьара дуккха бераш цхьадолча даькъе тешар цу шайхах, хӀана вьлча фашист-ски тӀема машин цу хаьна коталоаца гӀа боахаш дукхха-ча европейски мехкашка гӀол-ла чакхъьлинаяр. Цу хана тер-калдаьдац керттердар — эска-ра низ бухсощаче кхьвчача духхьаа салтий шоаш бакъ гӀу-лакх бахьен долаш тӀом белгах дог тийша хиларно белгалбоа-лаш бале а, ЦӀеча Эскара ла-кха моральни дух.

Фашистски гӀаьрахой Моск-вана юхе бокабарах хинна хоам дерригачи дунен тӀа гӀолла дӀа-баьржар, хӀаьта советски вое-начальникий цӀераш шерра дӀа-яйзар. Уж хӀанз а дагайоагӀа са иоахала. ДӀахорча ерригача событеша хьахьеххар, ЦӀеча Эскара тӀемахой политически сакхетам цар моралани тӀема говзалани эшшагӀа ца хилар. Духьала лоаттаелар Ленин-град. Волгах дехьа болабa-дацар фашистски гӀаьрахой. Сталинградски аь чу хилар цар Ӏоажал.

ТӀом мишта чакхбаргба дӀа-хо кхы шеко йоацаш хоза ду-ненна, дуккхача шерашка лаьрхӀа дег чу хьашаш хьа-кхиха къьнара харц уйлаш хаьла мара дӀа ца йолаш хиннале а. «Кабинетахьцкара» стратегаш дӀахо а шоашта ду-кхаезеннача «теореех» туьса-луш бар. Цу хана эгтара чӀоа-гӀагӀа хьежа теори яр ЦӀеча Эскара низагӀа кӀалбисабацар гӀаьрахой, ерсий лахо кӀалба-табар яха теори. Цу тайпарча «стратегий» хатӀайса цоаадешаш ехаш 1943 шера аьхки Курски дуге ЦӀеча Эскаро коталоешь тӀем баьчуа тӀехьагӀа...

Дунен шоалагӀа тӀом чакх-баьлар гитлеровски Германи эша а яь Советски Союзо исто-рически котало яккхарца. Фа-шизм йохайр. Цхьабакъда дун-кхача мехкашка хӀахо а яхаш яр реакци. СССР-ан цун тӀема цхьоагӀсихошен юкъе эгта цӀена дог-уйла долла тешаш бен-мел хьалаш дӀалаха гӀертар из. ДӀайоаллар [illegible] [illegible] [illegible]. Буржуазни коммунистски массанера среда... шоашкара, дагалувцаш мел до-ла хӀамаш СССР-а духьалдер-задаь дар. «Атомни монополи» Малхбузенга йолча хана «пар-гӀата» дуне хӀалхардаккхар духьа яха Советски Союза ду-хьала «превентивни» тӀом язъя-бара кхоа яр вӀашагӀехьйоахаш.

Из туълор дукха ха яалле-хьа [illegible]. ДагадоагӀа сона, Малхбузехьарча радиостанце-ша гӀайла оаз укхйташ хо-маш даь: «Россе ишхийтий атомни устройство». Цу хана тӀаьшкта дукхачар, цу дакъе а йоазув даш волча автора а. гира мухь Ӏобезача авина док-кха са аьккхар. Мишар лора-беш латтача Советски Союза-га цу хана барса герз къачна-дар моллагӀча агрессора хӀама тоха йиш йолаш.

Советски Союзаца гонаш моастагӀала хургдола уйла Малхбузен халкъашта дег чу йоссе массаза а гӀийртай, хӀанз а гӀерт реакци. Цо дер-хӀар — саго сага ша йола экс-плуатаци кхы хург а йоацаш дӀаьаккхача социальни систе-мах бола тешам боабар. Реак-цена чуэтта латтача буржуазни пропагандисташа массе а сред-ствах пайда эц СССР-а, дерри-гача социалистически мехкашта карагӀдаьннарех доля бакъдар къайладахьар духьа. Цхьабакъ-да бакъдолчо шийна никъ бохкх. ДагадоагӀа, 1952 шера советски профсоюзаша хьийча яха новозеландски болхлой группа Советски Союза хиннз. Дукхача шерашка эгтара хьал-за яха делегаци яр из. Цу хана СССР-е тӀоана фордаца йӀаьх-ха шин воаж ярен мадарра аьа-ча яхе бетта нӀенах цо яетташ ха яккхарен маӀаш долаш дар. Тха болхлой цӀаьрматбаланзар — шоай новкъостий бахийта ехча гулдир цар. Цул совгӀа, бахийтача делегатий дезалаш-та гӀо-новкъостал дора цар ба-хь мел яьккхача хана. Цу тайп-пара, цар хьахьеххар антисо-ветски кампани юкъехкаш до-ла низаш шоашта гоача хилар. Шерехи гаьналахи чакх а яьк-кха йихьар новозеландски къа-хьегамхоша эгтара хьалхарча социализма мехка шоаш из дег тӀера лоархӀаш хиларах йо-ла уйла.

Укх бӀаьсти белгалдоахх оала СССР-ан Нови Зеланде-нен юкъе дипломатически гӀу-лакхаш оттадаь 30 шу дизар. Новозеландски халкъ раьза да вай мехкашта юкъера контак-таш дегӀаухаш, хӀаьта цар ду-нен халкъашта юкъера кхояким дӀахо хӀаьдбиран дунеи тӀа баргагӀа лелаиу гӀулакхаш чӀоагӀдарах новкъостал дарга дог а доах цо.

Веллингтон.

Денис КЕЙН,
Нови Зеланде машенаш-къахьой Къалае профсоюза Генеральни секретара заме-[illegible].

(АПН).

Горд Латакья — Сирийски Ӏарбий Республика портера форда порт. Дунен массе ме-Ӏинера укхаза ухх металличе-ски конструкцеш оборудоване-ш, машенаш а станокаш а, сатотагӀа эша товараш кхачаш продуктанш хьаьа доагӀа ке-маш. Укхазара экспорте ух си-рийски боамби, кӀадаш, ду-кха кхыдола товараш.

СУРТА ТӀА: Латакерча пор-тера польски кема.

БТА — ТАСС сурт.

ТЕЛЕВИДЕНИ

9 май

I ПРОГРАММА

9.00 — Передачей программа. 9.05 — Воєбола телевидени. ӀуйреӀйоара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Воєбола телевидени. ТӀемаш къахьегами турпалаш вӀашагӀкхе-тар. СССР-а Герзашца кийчдаьной Низай Центральни музеера пере-дача. 10.45 — Тадам оатталом Да-да. СССР-а оборона министра заме-ститела, Маршал фона дугьлахарча оборона [illegible] Керттерча командующий, Советски Союза маршала Батицкий шеступлени. 11.00 — Воє-бола телевидени. «Стелийа искус-ства мастераш — Советски Эскара бӀулошта». Советски Эскара Цент-ральни театрера трансляци. 13.00 — Воєбола телевидени. «Кхайкамо ца [illegible]» яха художественни фильм. 14.35 — Советски Эскара [illegible] халхарий Александрова цӀерагӀа долча Краснознаменни ан-самбля концерт. Чайковски цӀе-рагӀа йолча концертни залера трансляци. 15.30 — ТӀемо яздой. 16.00 — Футболах бола СССР чем-пионат. Ереванера передача. 17.45 — Воєбола телевидени. Береяшта дола мультфильм. 18.00 — Телевизиони кердадарий специальни. 18.30 — Документальни фильмай программа. 18.50 — Фашизмана ду-хьала тӀом беш кхелхарий бокъха сийле хийла Минут ца хулаш маъут кхалар. 19.10 — Скрябин. Концерт. 19.35 — Воєбола телевидени. «Ос-вобождение» яха кинопопеи «Бо-тее за Берлин» яха 4-гӀа фильм. 21.00 — «Хан» Информационни про-грамма. 21.30 — Воєбола телевиде-ни. Доадалийта мегаргдай фронто-вой шерашкара иллеи. Постсемьче, кердадараш, передачей программа.

10 май

I ПРОГРАММА

9.00 — Передачей программа. 9.05 — Воєбола телевидени. ӀуйреӀйоара гимнастика. 9.30 — Кердадараш. 9.30 — Воєбола телевидени. Дошкохошта. «Гургаа бетта санвет». 10.00 — Телевизиони хьажарий [illegible], бола музыкальни про-грамма. 10.30 — Дий-воалой, кино. 11.00 — Воєбола телевидени. Даархоштa. «Орленок» яхача те-лестудео концертни зал. 11.45 — «Воккха тешам» яха телевизиони очерк. 12.00 — Воєбола телевидени. Почтахьокхой Къайбаседа ерсий халкъа хоро концерт. 12.30 — Воє-бола телевидени. «Мага-ивоате» яхача телевизиони художественни фильма премьера. 13.25 — Воєбола телевидени. Телевизиони фильм-балета премьера. Глазунов. «Рай-монда». Кертера парта дӀахоач СССР-а халкъа артистка Тимофе-ева. 14.45 — Город Вольска къа-хьегамхоша вӀашагӀкхетар. 16.30 «ВӀаргагур — теша хила деза». 17.30 — Воєбола телевидени. Мультфильмай программа. 18.15 — Воєбола телевидени. «Освобожде-ние» яха кинопопея. «Последний штурм» яха 5-гӀа фильм. 19.35 — Воєбола телевидени. Футболах бо-ла СССР-а чемпионат. «Динамо» яхача стадионера передача. 21.00 — «Хан» Информационни програм-ма. 21.45 — Киноапкорама. Переда-ча дӀахьу РСФСР-а халкъа артис-та Яковлева. 22.45 — «Спортлото» тираж. 23.00 — Кердадараш. Пере-дачей программа.

II ПРОГРАММА

18.07 — «Къона ленинец». 18.30 — «Белорусски вокзал» яха художе-ственни фильм. 19.00 — Концерт.

РАДИО

9 май

6.10 — «Юртара эшар» (гӀал-гӀай меттала). 6.40 — Хоамаш кхоттам. 7.10 — Республикански газетий обзор. 7.30 — Даьхенах, турпалех дола иллеш (гӀалгӀай меттала). 8.25 — Концерт (ерсий меттала). 16.00 — «Къона тӀехье» (нохчий меттала). 16.15 — Коталон Денна хетаь радиокомпозици (гӀалгӀай меттала). 16.30 — «Бохк-лой эшар» яха радиогазета (гӀал-гӀай меттала). 16.50 — «Сийлахь-йоккха котало» яха передача (ер-сий меттала). 18.00 — «Коталон салют» яха радиокомпозици (нох-чий меттала).

10 май

7.30 — Республикански газетий обзор. 8.30 — Шоана дукха еш операш. 13.30 — Социалистически къье хьалха лоттарашта дола кон-церт (нохчий меттала). 14.15 — «Атеист» яха радиожурнал (нохчий меттала). 14.30 — Иллеш доттагӀал дерашта дола концерт (гӀалгӀай меттала). 15.15 — «Хоржамашкара хоржамашка» яха передача (ерсий меттала). 15.30 — Юрта боахама къахьегамхошта бола вӀашагӀкхьовз-хьара эшарий программа (ерсий меттала). 16.00 — «Школьни тре-бун (ерсий меттала). 16.15 — «Юр-тара коммунистий болча» яха кор-респонденци (гӀалгӀай меттала). 16.30 — «Общественни передача за тӀа» яха радиожурнал (ерсий мет-тала). 16.50 — Аманаш. 18.30 — «Композитор Димаева» яха музы-кальни передача (нохчий меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гӀоалех Грознен хувцалуш мархаш а йолаш, йоачан а йоалаш, малх-бузехьара сеьуйле 5—9 метр чӀоагӀа мук а хьеххаш ха хила а фегара температура рес-публике гӀолла 20—24,- Грозне 22—24 градус йӀоаккал йолаш хила а тарлу. Кхоана цӀенна хувцалуш мархаш а йолаш, хьалхарча ах юкъагӀа лаьгӀо доагӀа а хедхаш, бе-беча оагӀо-рахьара 3—7 метр чӀоагӀа мук а хьеххаш ха хилеи фегара температура буйсанна 8—13, денешка 18—23 градус йӀоа-хал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051 г. Грозный, Ленина улица 11 (3-гӀа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-30-11; белхтохаре секретара — 3-34-38; партийна вахара культурий отделий — 3-41-40; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделен бухгалтере — 2-60-71.

НАШ АДРЕС: 364051 г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-30-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отдела партийной жизни и культуры — 3-41-40; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

«Грозненский рабочий» издательстви типографи, Революце проспект 7/34. Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/34.

Газет арадувла шинарен, кхии, пхоттаи деношка.

Заказ № 4420.